

Padomju Savienības jaunajiem pionieriem

No visas sirds apsveicu jaunos pionierus un skolniekus V. I. Leņina vārdā nosauktās pionieru organizācijas trīsdesmitajā gadadienā.

Novēlu pionieriem un skolniekiem veselību un sekmes mācībās, darbā un sabiedriskajā darbībā.

Lai pionieru organizācija arī turpmāk audzina pionierus un skolniekus par uzticīgiem leņiniēšiem, uzticamiem mūsu lielās Dzimtenes dēliem.

J. STALINS

TAUTU BRĀLĪBAS MILZU SPĒKS

Daudz jaunu brīnšķīgu īpašību mūsu cilvēkos ieaudzinājuši Padomju valsts un socialistiskā iekārta. Par spīti senajiem maldiem un aizspriedumiem, kas vēl pirms gadiem desmit piecadsmit mājā daudzi labā no mums un nav galīgi izzuduši vēl šodien, šis jaunās īpašības laiž dziļās saknes tautas apziņā un dod raženus augļus tās darbā un cīņās.

Lai ejam kur iedami, lai darām ko daridami, visur redzam padomju tautu brālības un nesavtīgās palīdzības mūžam dzīvos liecīkus. Tie redzami katrā jaunā fabrikā un rūpnīcā, līdz ar pirmajiem asniem tie lūkojas uz mums kolchozu un padomju saimniecību druvās un tīrumos, tie iemiesoti jauniegūtos zinātnes atklājumos un mākslas vērtībās, tie kļuvuši par latviešu tautas brīvības un mūsu Padomju valsts neatkarības drošu un nesagraujamu stūrakmeni. Padomju tautu brālība padara mūs aizvien stiprākus, gudrākus, garīgi daļākus un bagātākus. Tas ir milzu spēks, kura priekšā bijis un būs jāatkāpjas visiem ienaidniekiem.

So patiesību pilnām apziņās arī Padomju Latvijas darbaļaudis. Tādēļ katrs apzinīgs komunistu celtnieks uzskata par savu vispirmo pienākumu, pūles un zināšanas netaupot, nostiprināt padomju tautu svēto draudzību, aizvien paplašināt un padziļināt to. Tādēļ lai mēdri stāvam cīņas posteni pret visām un visādām buržuaziskā nacionālisma, nacionālo aizspriedumu un norobežotības izpausmēm!

Ar gandarījumu var konstatēt, ka republikas mākslas un kultūras dzīvē tieši pēdējā laikā vērojama virkne zīmīgu pasākumu, kas liecina par nopietnu darbu un palielo sasniegumiem šai virzienā. Aizvadītajā teātru sezonā uz mūsu skatuves redzējām virkni brālīgo padomju tautu dramaturģu darbu. Latviešu skatītājs ar to guva iespēju iepazīties ar baltkrievu, gružīnu, uzbeku, tataru, komi tautām raksturīgiem mākslas tēlēm un iemīļot tos.

Presē jau bija rakstīts par starprepublikānisko dramaturģu semināru, kas ilga veselu mēnesi. Tam noslēdzoties, paši seminara dalībnieki izdarīja sava darba nopietnu novērtējumu. Tika konstatētas daudzas kļūdas un trūkumi, kas saprotami, ņemot vērā, ka tas bija pirmais tāda veida mēģinājums. Tomēr nenoliedzami ir lielle ieguvumi, ar kādiem no šī seminara mājās atgriezās ikviens tā dalībnieks.

Nule Rīgā noslēgusies triju Baltijas padomju republiku komponistu un dzejnieku konference, kas bija veltīta masu dziesmu radīšanas problemām. Tieši pēdējos numuros mūsu republikas žurnāli un laikraksti sākuši regulāri leivietot citu padomju tautu rakstnieku darbus, kā arī apceres un informatīvus materiālus par svarīgākajiem notikumiem turienes mākslas un kultūras dzīvē. Pagājušajā rudenī Padomju Latvijā viesojās lielāka grupa kaimiņu igauņu rakstnieku. Viņi iepazīsies ar republikas rūpnīcību un socialistisko lauksaimniecību, pārrunāja kopējos literatūras jautājumus — pagātnes kļūdas un nākotnes iecerēs. Sinis dienas no līdzīga apciemojuma Padomju Igaunijā atgriezās lielāka grupa latviešu rakstnieku. Gūtie iespaidi, uzkrātie novērojumi būs palielkoši ieguldījumi viņu dzīves pieredzē.

Te pieminēti tikai daži no pie tam pašu pēdējo dienu un nedēļu notikumiem. Tomēr kopumā tie sniedz pārliecinošu un visai atzinošu vērtējumu ainu. Tagad nepieciešams izdarīt dažus secinājumus, lai daudzi labi sāktie pasākumi leivietos palielkošā gultnē un dotu nākotnē vēl lielākus panākumus.

Vispirms noteikti jāvela, lai Padomju Latvijas darbaļaudim tiktu sagādātas iespējas plaši iepazīties ar brālīgo padomju tautu izcilajiem sasniegumiem itin visās kultūras un mākslas dzīves jomās. Tas zēvīši nemams vērā, plānojot vasaras koncertu sezonas sarīkojumus, kā arī citu republiku teātru viesošanās Latvijā un mūsu izcilāko skatuves mākslas kolektīvu uzstāšanās ārpus republikas. Pieredze rāda, ka interese par tāda veida sarīkojumiem ir milzīga. Vajag tikai prast šo darbaļaudžu masu atsauktību pareizi novērtēt.

Daudz kas darāms vēl literatūras laukā. Fakts ir tas, ka, izņemot dažas personīgās bibliotēkas, Rīgā lasītājiem nav pieejami ukraiņu, baltkrievu, polietuvišu un igauņu literārie žurnāli oriģinālvaiodā. Tādēļ arī varbūt tikai pavissam šaurām speciallistu aprindām ir zināms, pie kā strādā, pret ko cīnās, kādas temas lecerējusi mūsu visuvalū un atīalāko kaimiņu rakstnieki. Vaj gan maz jāpierāda, kādu spēcīgu impulsu iegūtu latviešu padomju literatūra, ja šie viegli izziānāmie noslēpumi tiktu atklāti mūsu rakstnieku saimei un visam lielajam grāmatas draugu pulkam republikā.

Tālāk. Krietna daļa no jau pienūnētājiem un arī nepienūnētājiem pasākumiem pagaidām uzskatāma par pirmajiem mēģinājumiem. Līdz ar to izvirzās kategoriska prasība: rūpīgi novērtēt un pārspriest šo pasākumu rezultātus. Nesaudzīgi atklāt pielastās kļūdas, lai tās novērstu, un izlobīt visu derīgo, lai tās padarītu bagātāku mūsu pieredzi! Katrā ziņā jāpaaak, lai pirmie mēģinājumi nepaliktu tālīt par pēdīgajiem, lai tiem sekotu citu pasākumu virkne, kas ļautu iet plašumā un dziļumā mūsu draudzībai un ciešai sadarbībai ar citu padomju tautu lieliskajiem kultūras un mākslas meistariem.

Nepieciešams meklēt jaunās, aizvien pilnīgākas un elastīgākas tādas sadarbības formas. Piemēram, brālīgo kaimiņu republiku rakstnieku satikšanās pagaidām aprobežojas ar viņu iepazīšanos. Arī tas ir nepieciešams, arī tas ir nopietns ieguvums, sevišķi pašreizējās apstākļos. Bet tāpat nav šaubu, ka jāpieliek visas pūles, lai šis iepazīšanās periods iespējami ātri beigtos un tā vietā stātos nopietnas, kvalificētas pārrunas par tās vai citas republikas literatūras un mākslas dzīves svarīgākajām problemām, degošajiem jautājumiem. Tad vēl pilnāks klūs gūto atziņu pūrs.

Rakstnieki, mākslas darbinieki vairākkārt dibināti kritizēti par to, ka viņu vidū vēl sīkstī turas nacionālās norobežotības paliekas. Pēdējā laikā virkne notikumu rāda, ka manāma noteikta aktivitāte, lai tās izravētu ar visām saknēm. Iniciatīva šai virzienā nedrīkst atslābt.

Padomju tautu draudzības milzu spēks ir neizsīkstošs ierosmes un iedvesmas avots, radot lielā komunistu celtniecības laikmeta cienīgus mākslas darbus.

LATVIJAS PSR AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA DEKRETS

Par apbalvošanu ar Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Goda Rakstu

Par sasniegtajiem panākumiem skatuves mākslā sakarā ar 70 gadu dzimšanas dienu un 50 gadu radošā darba atceri apbalvot Latvijas PSR Nopelniem bagāto mākslas darbinieci, Latvijas PSR Valsts Dailis teātra aktrisi Tiju Krišu m. Bangu ar Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Goda Rakstu.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētājs K. OZOLIŅŠ
Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Sekretārs K. GAILIS

Rīgā,
1952. gada 21. maijā

VISU ZEMJU PROLETARIESI, SAVIENOJĒTIES!

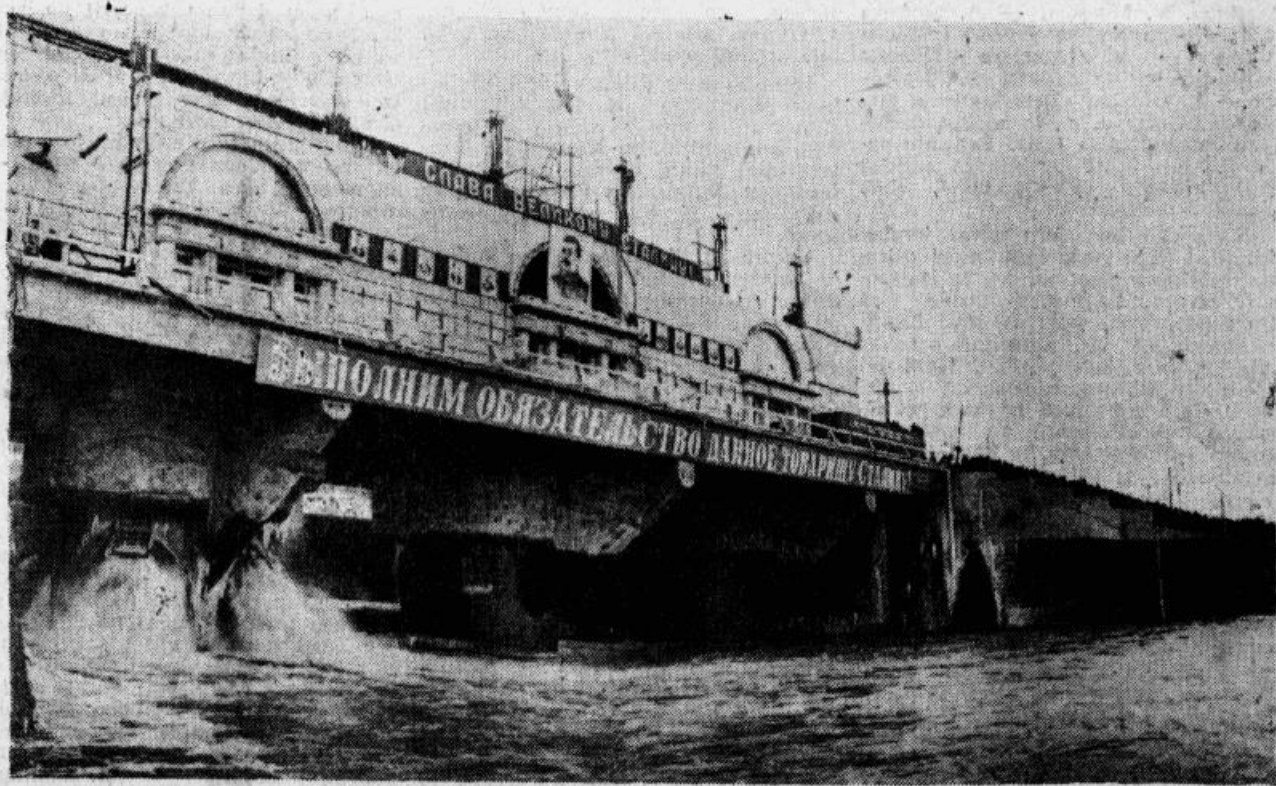
Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

25. MAIJĀ

Nr. 21 (384)

Donas ūdeņu pārsūkšanās Volgas Donas kanālā.

TASS fotochronika

«ZALIE» INŽENIERI

VERA KACENA

Viesnīcas istabā, kur izšūto aizkaru klātie logi pat dienas vidū rada mājīgu puskrēslu, ieradusies jauni iemītnieki. Melnē sarkanām vara krāsas matiem brīdi jautājoši veras savās jaunajās istabās biedrenes. Viena no tām ir slaida gara tumšmāte drusku vīdēgu nīgt uzrautu degunu, baltu ovalu seju un rotalīgām īsi apgrieztām matu cirtām. Viņas biedrene — galvas tiesu mazāka apaļa tumšmāte ar mezglā sapraustiem vijīgiem matiem, rāmām zilām acīm. Pirmā savu biedreni sauc par Kirku, bet tā savukārt otro — par Surku.

— Meitenes, vai jūs no Maskavas? — brīdi vērojusi kaimiņienes, jautā ienācēja.

— No Maskavas.

— Komandējumā vai pastāvīgā darbā?

— Pastāvīgā.

— Kādā specialitātē?

— Mēs esam «zaļie» inženieri. — atsaucas slaidā tumšmāte un pasmaidījusi turpina: — Tas ir — ne jau «zaļie» pēc gadiem — mums jau pāri divdesmitiem. Mūsu specialitāte — puķes, koki, košuma krūmi un tā tālāk. Tikko beidzām Maskavā Timirjazevku, saņemām diplomus un ieradāmies Cimjanskas hidrovezgla apmezošanas kantora rīcībā.

— Pašas pieteicāmes braukt uz šejieni. — piebilst vēl Surka skaidrības labad.

Pēc brīža meitenes jau iepazīnušās. Jā, kas tad te daudz ko stāstī? Viņu biogrāfija ir īsa, skaidra, bez samezģojumiem. Abas dzimušas, augušas, mācījušās Maskavā, tur kļuvušas nešķīramas draudzenes, tur no pionieriem iestājušās komjaunatnē. Viņām bija tikai viena speciāla vēlēšanās — pēc akadēmijas beigšanas strādāt kopā. Un tieši šeit, kur viņu darbs visvairāk vajadzīgs, komunisma celtnē, kas izaugusi pustuksnesīgā stepē! Tā aprīļa otrā pusē meitenes kopā ar savu kura biedru Vaņu ieradās Cimjanskas hidrovezglā.

Pāiet pāris dienas, kamēr nokārto dokumentāciju, kamēr iepazīstas ar nākamajiem darba biedriem, ar uzdevumiem. Sēdēt jau ir vesela armija «zaļo» inženieru! Viņiem jāapmežo tūksnesīgie smiltāji celtniecības rajonos, kur zeme apgrīzta otrādi. Plāni ietver ap 60 ha lielu platību. Tajos paredzēti jauni parki un skverī, par skaistu atpūtas vietu jāizveido Donas kreisais krasts pie Kumšaka, jāapmežo smiltāji, kas izveidojušies Donas labajā pusē, un krasti ezeriņiem, kuras radījuši zemessūcēji, uzskalojot dambi. Plata mežu josla stiepsies no Donas

labā krasta uz piecadsmitajām slūžām. Tālāk būs jāapmežo arī viss garais smilšu aizsprosts — tā saucā puse.

— Seit jāpārvar daudz grūtību, — jaunās inženieres brīdināja vecie darbinieki. — Pustuksneša apstākļi... Sāļas augsnes...

Grūti? ... Nē, meitenes nav gaidījušas te nekāda viegluma! Ne to meklēdamas viņas brauca šurp!

... Beidzot pienāca diena, kad jaunajiem inženieriem paziņoja: rītdien varēsīt sākt strādāt. Tovakar meitenes ilgi nevarēja iemigt. Atmiņā tika pārcilāts viss, kas akadēmijā mācīts par meža joslu ierīkošanu šādos apstākļos. Kira bija apmierināta, jo viņas rajonā būs daudz jasmīnu. Tieši tā viņas specialitāte, viņas diplomdarba tema.

— Kumšakā arī būsot jasmīni. Tikai nevis pildītie, bet aromatiskie. Jā, sekā, man pašai tie ar vairāk patīk... — prātoja Sura, kura pagaidām piekomandēta ceturtnajam celtniecības rajonam.

Rītā vēsurs vēl kļājas par Novo-Soļonovsku, kad inženieres iznāca no viesnīcas, kur tās pagaidām apmetušās, līdz atbrīvosies vieta jauno speciallistu mājā. Sākās viņu dzīvē pirmā darba diena. Kirai nav jāiet tālu — tepat uz otro celtniecības rajonu, kas blakus viesnīcai. Tikai Surai jāmēro tāls ceļš — uz Kumšaku.

... Tūksnais «MAZ-s» nežēlīgi krata. Sura, piespiedusies pie kabīnes, raugās uz to pusi, kur, rīta saules apmirdzēts, redzams Donas labais augstais krasts un jaunais spektakļa ekspluatācijas darbinieku ciemats. Krasts vēl kails, glīto mājīgu tuvumā nav ne koku, ne košuma krūmu. Ietērt to visu zaļā rotā — tāds ir Suras uzdevums.

... Saule jau iegriezusies novakarē un apspīd spēkstacijas no otras puses. Tuvojās vakars, inženieres Aleksandra Kolčakas pirmās darba dienas vakars. Diena aizskrējusi nemanot. Sura mirkli apstājas krastā. Lejā viņa dūļāinte Cimjas ūdeņi. Slaidiem lokiem, kā pētidama jauno jūru, pār ūdens kļaju griežas kalja.

— Lūk, Aleksandra Nikolajevna, arī kaljas jau šurp komandētas! — ierunājas darbu vadītājs, kurš arī pamanījis skaisto putni. Sura pasmaidā, Aleksandra Nikolajevna... Tā viņu parasti neviens neuzrunā. Tiešām, pa kuru laiku Surka kļuvusi par Aleksandru Nikolajevnu? Ar šodienu? Jā, tagad viņai nu jāizlikto strādnieki. Jāpārbauda to darbs, jāierāda, kā darīt. Un kad uzartais lauks būs kļuvis par parku,

kad pēc gadiem gar jūras malu stiepsies ēnains bulvaris, Sura atcerēsies šo pirmo darba dienu, atcerēsies šo nesen tūksnesīgo ainavu. Būs zālāji, būs ziedu tepīki ar visdažādākām musturiem. Arī zālajos jābūt puķēm! Tā ir labāk, precīgāk...

Viesnīcas istabā Sura atgriežas pirmā. Tad pārnāk tehniķe rasētāja Lena, bet Kirka — pati pēdējā. Vienā dienā Kirkas baltajā ovalajā sejā nozudis pilsētas bālums — saule un vējš to padarījuši sārtu. Kopīgās vakariņas paiet dedzīgās runās par pirmo darba dienu. Ne vārda par to, cik grūti bija putekļos un tveicē. Ne vārda par to, ka tik pierastā Maskavas metro un trolejbusa vietā nācies izlīdzēties ar «MAZ-u». Ilgi nenorimst sarunas. Ir jau vēls, kad komjaunieši dodas pie miega. Rītā agri sākas jauna darba diena.

... Val tiešām es jau pēc pāris nedēļām atkal būšu Maskavā? — pēkšņi ierunājas tehniķe Lena un ap-raujas, valnīgi paskatās savās istabas biedrenēs. Lena te komandēta uz Isu laiku. Suras acis kluss pārmetums. Nu, ko tur slēpt meitenēm, kuras pirmo reizi prom no ģimenes pavarda. No dzimtas pilsētas, var taču būt arī brīžiem klusas ilgas pēc mājās, pēc visa, kas bija tik pierasts un zināms. Lena saprot, viņa grib izlabot savu netaktisko piezīmi un saka, kā uzmuninādama:

— Mums, meitenes, vēl bieži, gadiem ilgi nāksies strādāt kopā. Darba būs daudz, kamēr izbūvēs un apstādīs ar parkiem visus Donas Jeasteces hidrovezglus.

... Kopš pirmās darba dienas aizritējušas jau vairākas nekā divas nedēļas. Vesela mūžība! Draudzenes nu strādā abas otrā rajonā. Viesnīcas priekšā, kur vēl nesen vējš brīvi grieza putekļu mākonus, tagad jau rūpīgi apcirpts dzīvzogs un akācijas atraišļušās pirmās sudrabainās lapīgas. Surka valrs nemulst, kad viņa uzrunā par Aleksandru Nikolajevnu, bet Kirka jau kļuvusi rajonā par «zaļo» darbinieku grupas proforgu. Bronzas brīnāajā sejā parādījušies jauni — celtnieka pašapziņas pilni vaibsti.

Un tikai novakaros domām laiks aizklist uz Maskavu. Nē, Maskavu jau viņas nekad, nekad neaizmirsīs, nekad nerims lepoties ar savu dzimto pilsētu.

Maskavā viņas ieguva šo vienu no vismīļmīļākajām specialitātēm, kas visvairāk nepieciešama tieši šeit, tālu no Maskavas, pustuksnesīgā stepē, cīņai pret tveici un putekļiem. Cimjanskā, 1952. g. maijā

Latviešu padomju masu dziesmas problems

JEKABS VITOLINS

Padomju masu dziesma — padomju tautas — komunisma celtnieces — līdzgaitniece jābūt ar augstām idejiskām, etiskām un mākslinieciskām īpašībām, jābūt vienkāršai un pieejamai, lai to patiesi varētu uzvert un padarīt par savu plašās tautas masas. Šādu dziesmu nevar iedomāties bez patiesi skaistas un dzīvas melodijas, bez augstas meistarišas dziesmas mākslinieciskajā izveidojumā. Ja dziesmai piemīt šīs īpašības, tad tā kļūst par milzīgu spēku, varēnu ideoloģisku ieroci. Daudzām padomju klasiskajām masu dziesmām, tādām kā A. Aleksandrova — M. Injušina «Kantate par Staļinu», V. Muradeli — A. Surkova «Mūs vadīja Staļina griba», I. Dunaļeva — V. Lebedeva — Kumača «Dziesma par Dzimteni», A. Novikova — L. Ošagina «Demokrātiskās jaunatnes himna» u. c., ir milzīga darbaļaudis mobilizējoša loma. Padomju masu dziesmas kļūst par daudzu miljonu masu īpašumu, padomju tautā, visas pasaules tautās.

Masu dziesmas sfēru nevar ierobežot tikai kādā vienā lokā, masu dziesma spēl atspoguļot un tai ir jāatspoguļo savā saturā padomju dzīve visā tās daudzpusībā, masu dziesmai bagāti jāizmanto arī visi attiecīgie muzikālās mākslas izteiksmes līdzekļi, tāpat tai jābūt arī žanriski bagātai un daudzveidīgai. Nevar tāpēc no masu dziesmas izslēgt ne lirisko, ne humoristisko, ne satirisko sfēru, ja tikai dziesma savā ievirzē tā vai citādi atbilst padomju cilvēku viņa darbā, radošajā aktivitātē, viņa cīņā par jaunās sabiedrības uzcelšanas augstajiem mērķiem, atbilstoši viņu idejiskajam un morāliskajam. Nav tomēr šaubu, ka vislielākais aktīvais spēks pie mūsu dziesmas heroiskajam žanram; bez neitkiem un istiem — panākumiem šai žanrā nevar tikt atslēgtas arī jautājums par latviešu masu dziesmas pacelšanu.

Ir jāatzīst, ka latviešu masu dziesma vēl nav sasniegusi tādu panākumu, kā citi latviešu padomju muzikālās žanri — simfonija, balets, kora dziesma. Mums nav vēl nevienas masu dziesmas, kas būtu izplatījusies arī citās padomju tautās, būtu atzīmēta ar Staļina premiju; uz nepieciešamību radīt vairāk labu latviešu dziesmu norādīja arī Latvijas Komunistiskās (bolševiku) Partijas XI kongress. Arī iepriekšējās apspriedes par masu dziesmas jautājumiem, kādas notika pirms Starprepublikāniskās konferences, visur atzīmēja tādu latviešu masu dziesmu trūkumu, kas spētu ielēt plašās tautas masās.

Kur meklējami latviešu masu dziesmas atpalikšanas cēloņi un kā nodrošināt tās tālāku pacelšanu?

Nepareizs ir to viedoklis, kas par latviešu masu dziesmas kvalitatīvās atpalikšanas iemeslu uzskata, ka šai žanra tradīcijai trūkst latviešu muzikā. Pirmkārt, latviešu masu dziesma savā attīstībā var balstīties uz visu padomju masu dziesmas milzīgo pieredzi. Šādas tradīcijas ir arī pašai latviešu heroiskajai, revolucionarajai masu dziesmai. Latviešu tauta savās ilgajās brīvības cīņās pret feodāliem un buržuāzīju radījusi emocionāli dzīvas un spēcīgas sociālā protesta dziesmas un bezgalīgu daudzumu dziesmu, kuras pāuda tautas lielos dzīvības spēkus, apbrūnāja tautu tās cīņā. Latviešu proletariats, kas kopā ar krievu proletariatu cēlās cīņā pret carismu un kapitalismu, dzīlī mīlēja revolucionāro dziesmu, īpaši krievu dziesmu, radīja arī pats savas spēcīgas revolucionārās cīņas dziesmas («Ar kaujas saucieniem uz lūpām» u. c.); revolucionarajām dziesmām bija liela aktīva loma 1905., 1917., 1919. gada revolucionāro cīņu notikumos, tās dziedāja darbaļaudis arī buržuāziskās Latvijas laikā, tās plaši dzīvo tautā arī tagad. Buržuāziskās Latvijas gados darbaļaudis masas sāka ielūpt padomju masu dziesmas («Jaunā gvardija», «Darba armija», «Dziesma par Dzimteni» u. c.), sāka rasties arī revolucionārās pagrīdes dziesmas, kas palīdzēja Latvijas darbaļaudim viņu cīņā par padomju varu. Jaunas iespējas masu dziesmu radīšanai deva padomju varas atjaunošana Latvijā 1940. gadā. Vairākas masu dziesmas šai laikā rakstīja P. Līcīte (pionieru dziesmas), M. Zariņš («Sarkanais maijs»), S. Krasnopjorovs («Pirmais maijs») ar L. Paegles teksti u. c. Bet pa istam latviešu masu dziesmu radīšanai komponisti un dzejnieki mobilizēja Lielā Tēvijas kara notikumi, kad kaldinājās arī latviešu masu dziesma, kļūdama tādā par cīņas dziesmu.

Jau 1941. gadā sāka rasties virsīgā latviešu masu dziesmas, pilnas kvēla naļi pret ieaidnieku, dziesmas, kas legāli Padomju Armijas latviešu karavīru sadzīvē, ātri izplatījās, brūņoja cīnītājus ar drosmi, cietu gribu, augstām padomju patriotiskām jūtām. Jāņa Ozoliņa «Latviešu strēlnieku dziesma» (Fr. Rokpeļņa teksts), «Staļina vīri» (A. Grigulja), P. Smilgas «Uz kauju» (Fr. Rokpeļņa) — vienas no pirmajām latviešu masu dziesmām kara gados, kas ieguva plašu izplatību. Tā veidojās jaunās latviešu masu dziesmas

žanrs, izaugdams no Lielā Tēvijas kara notikumiem, cēlā ar tiem saistīts, — radās dziesmas, kuru nosaukumos vien var lasīt līlās cīņas etapus, laikmeta vēsturi. Starp šā laika masu dziesmu autoriem redzam labākos latviešu padomju dzejniekus — Fr. Rokpeļni, J. Vanagu, V. Luksu, A. Griguli, komponistus J. Ozoliņu, P. Smilgu, M. Goldinu, A. Liepiņu, N. Grinfeldu u. c. Lielu nozīmi šai laikā iegūt īpaši J. Ozoliņa daiļrade, kura dziesmas dziļi izteica cīnītāju jūtas, Padomju Dzimtenes mīlestību un aicinājumus uz cīņu, kura vienkāršajām, pieejamajām melodijām piemita gan silts lirisms, gan spēcīgs jūtu pacēlums. J. Ozoliņa dziesmu jaunradē šai laikā bija arī ļoti produktīva.

Latviešu masu dziesma Lielā Tēvijas kara gados bija arī ļoti operatīva, strauji atsaucoties uz visiem savijpojošiem notikumiem, un bija arī ļoti konkrēta savā saturā, dedzīga, pārliecinoša savā emocijā, dzīvoja cīesā sakarā ar pašu dzīvi. Te bija arī viņas lielais spēks.

Uzvara pār hitlerisko Vāciju, Padomju Latvijas ekonomiskās un kulturālās dzīves atjaunošana iezīmēja jaunu etapu arī latviešu muzikālās kultūras attīstībā. Pārmainījās arī latviešu masu dziesmas saturs. Parādījās jaunas masu dziesmas, kas izsacīja padomju tautas — uzvarētājas jūtas, Padomju Dzimtenes mīlestības, radošā darba un dzīvesprieka gaišo pacēlību. J. Ozoliņa dziesmas «Mūsu dziesma skan jaunajai dzīvei» (J. Grotā), «Skaista mūsu zeme dzimtā» (A. Brodeles), «Zēnu dziesma» (V. Luksa), «Padomju Latvijai» (A. Caka), P. Līcītes dziesmas «Auz mūsu zvaigznai karogā» (Fr. Rokpeļņa), «Atgūtā dzimtene» (A. Baloža), «Būsim jauni» (V. Luksa) pirmā kārtā vērsās pie jaunatnes, pie augošajiem nākotnes cēljiem. Tāpēc šā perioda masu dziesma ir liksma, strauja, gaiša. J. Ozoliņš, P. Līcīte mēģina meklēt arī jaunu formu latviešu masu dziesmai, bieži raksta to vienkāršas kora dziesmas veidā, tiekamies saistīt to ar latviešu kora kultūras tradīcijām. Laba tiesa šo dziesmu daudz dziedātas mākslinieciskās pašdarbības koros, dziesmu svētkos, iegājās skolu kora repertuāros, plašu tautas masu apziņā. Starp šā perioda dziesmām jāatzīmē arī S. Krasnopjorova liriskā «Ar tavu vārdu, biedri Staļin» (A. Caka), dažas A. Liepiņa dziesmas, lai gan šā autora jaunradē nav bez nopietniem trūkumiem, — komponists maz interesējas savā radošajā darbā par tautiskuma problemām.

Sevišķi populāras liriskās masu dziesmas šai laikā kļuva J. Ozoliņa «Zvejnieku dziesma» (J. Vanaga) un «Tālu stiepjas tumši sili» (A. Brodeles) ar savu sirsnīgo, vienkāršo un skaidro melodiju. J. Ozoliņš bija pratis atsaucīties uz tautas prasībām pēc liriskās dziesmas, ko maz apmierināja mūsu komponistu daiļrade masu dziesmas žanrā. Bet jāatzīmē arī, ka Ozoliņa muzikālā valoda nav brīva no sentimentalisma ietekmēm, par ko tika norādīts arī klausītāju konferencēs. Līdzīgi pārmetumi izteikti arī A. Zilinskim par viņa tā laika dziesmām.

Jāatzīmē tomēr, ka latviešu komponistu skaits, kas tuvākajos pēckara gados pievērsās masu dziesmai, nebija plašs, daudzu komponistu radošās tieksmes virzījās galvenokārt uz lielo simfonizētā tipa kora dziesmu vai arī pavirsmu atgāja no dziesmas žanriem. Svarīgs vēl arī cits moments, kas attiecas uz pašu masu dziesmas raksturu, tās sabiedrisko lomu. Ja kara gados frontē dziesmai bija tieša aktīva cīņas dziesmas loma, tad pēc kara šis tiesāls masu dziesmas sakars ar konkrētu īstentību sāka mazināties, izzust, masu dziesma sāka pamazām zaudēt savu konkrētību, aktīvo ietekmes spēku, tādā arī savu idejisko nozīmi.

Istis pagrieziena uz masu dziesmas žanru Padomju Latvijas komponistu jaunradē sākas tomēr tikai kā rezultāts partijas vēsturiskajam lēmumam par Muradeli operu «Lielā draudzība». Mūsu komponistu vidū ilgi pastāvēja uzskats par masu dziesmu kā par «zemāku» žanru, salīdzinot ar muzikas «augstajiem» žanriem — simfoniju, kantāti, operu u. tml., masu dziesmas pretstatījums tika sauktajai «mākslas dziesmai». Šādi uzskati, kas sakņojās buržuāziskā estētiskajā attieksmē pret mākslu, buržuāziskajā subjektivismā un individualismā, nenovērtēja mākslas aktīvo sociālo lomu, kavēja latviešu masu dziesmas attīstību. Partija palīdzēja pārvērst šādu kaitīgu attieksmi pret vienu no vissvarīgākajiem padomju muzikālajiem žanriem, palīdzēja izprast masu dziesmas lielo aktīvo lomu padomju kultūras celšanā.

Kāds patlaban stāvoklis šai muzikālās novadā Padomju Latvijas komponistu radošajā darbā?

Jāatzīmē vispirms pats fakts, ka gandrīz viss komponistu aktīvs ieslēdzies masu dziesmas žanrā. Skītas, ka augstprātīgi nevēlīgi izturēšanās pret masu dziesmu ir patiesi pārvarēta. Tomēr mums ir tiesības sagaidīt lielāku aktivitāti šai žanrā tieši no mūsu vadošajiem komponistiem Staļina premijas laureātiem A. Skultes, kas uzrakstījis tikai divas masu dziesmas, un J. Ivanova, kas vispār nemaz nestrādā

vokālās muzikālās novadā. Pievērsšanās masu dziesmai varētu palīdzēt arī Lucijai Garutai pārvarēt viņas jaunradē vēl iemītošos subjektivistiskos noskaņojumus, tāpat V. Utkinam izstrādāt ietekmīgāku un emocionālāku melodiku, lielāka radošā aktivitāte masu dziesmas žanrā jāgaida arī no J. Kepiša, J. Glagoleva u. c.

Latviešu komponistu jaunradē masu dziesmas novadā pēdējos gados stipri pieaugusi daudzuma ziņā. Velkti pasākumi, lai radītu masu dziesmas par noteiktām konkrētām temām, piemēram, masu dziesmu koncerti un konkursi sakarā ar Latviešu gvardes divīzijas jubileju, sakarā ar Rīgas pilsētas 750 gadu svētkiem; īpaši pirmās konkursu deva neapšaubāmi ievērojamus jaunrades rezultātus.

Latviešu masu dziesmā jo plaši ietverta tagadnās svarīgākā tema — miera cīņas tema. Tai veltītas daudzas dziesmas: M. Goldina «Cejamies, tautas!», «Biedri, šurpi!» (abas ar A. Krūklja teksti), «Kas vēlas mieru?» (Vrepona), P. Smilgas «Solījums» (Fr. Rokpeļņa), A. Skultes «Jauno miera cīnītāju dziesma» (B. Kuņajeva), A. Zilinska «Dziesma par mieru» (A. Silabriedes), N. Grinfelda «Iesaukums miera armijai» (Fr. Rokpeļņa), J. Kepiša «Miera cīnītāju dziesma» (J. Vanaga), A. Liepiņa «Miera aizstāvju dziesma» (C. Solodara), S. Krasnopjorova «Miera gvardija» (E. Ozola) u. c.

Ar šo žanru pēc savā muzikālā stila sasauca arī patriotiski heroiskās masu dziesmas. Šādu patriotiski heroisku dziesmu rakstūrā komponētas jaunas dziesmas par Staļinu — P. Smilgas «Dziesma par Staļinu» (B. Sauliņa un A. Caka teksts) — viena no labākajām pēc savas nopietni virsīgās izteiksmes un iezīmīgā muzikālā tēla; N. Grinfelda «Staļins» (A. Baloža teksts) ar tās gaiši pacēlto piedziedājumu; N. Zolotņova «Ar Staļinu latviešu strādnieki!» (A. Skalbes); jaunas dziesmas par Padomju Armiju — M. Goldina «Gardes pulka gājiena dziesma» (teksts sacerēts latviešu gvardes vienībā), J. Ozoliņa «Gardes maršs» (P. Sila) u. c. Mazāk spilgti atspoguļojumu latviešu masu dziesmā ieguvusi lielo komunisma celtnu tema. Piemēram A. Zilinska dziesmā «Lielā celtnē» (J. Kaufmana) un «Jauno celtnieku maršs» (P. Lukina) komponists nav spējis radīt ne spilgtu muzikālo tēlu, ne isti iezīmīgas melodijas.

Vispār jāaska, ka latviešu heroiskās masu dziesmas žanrā izpaužas daudzi šā žanra tipiskie trūkumi. Gandrīz visas šīs dziesmas ir marša rakstūrā, uzrakstītas ar solo priekšdziedājumu un kora piedziedājumu, pie kam dziesmu lielākajā daļā, lai panāktu virsīgāku varonīgu muzikālo tēlu, komponisti dod solo partiju zemai balsij, visbiežāk minorā, un kora piedziedājumu maiorā. Tā kā muzikālie tēli parasti ir nepietiekami spilgti un individualizēti, šādas dziesmas bieži rodas neizbēgamas vienmūžības, štampa iespaids. Par to viegli pārliecināties, ja salīdzina šo dziesmu melodiskos tēlus. Piemēram, M. Goldina dziesmu «Gardes pulka gājiena dziesma», «Uzvaras rīts», «Biedri, šurpi», P. Smilgas «Solījums», A. Skultes «Jauno miera cīnītāju dziesma», J. Ozoliņa «Gardes maršs», N. Grinfelda «Dzimtenes sargi» u. c. dziesmu sākumu frāzes ir tik vienveidīgas, tuvas viena otrai, nepatīnīgas, ka tās bez grūtībām varētu pārstāstīt no vienas dziesmas otrā, nemaz to nepamanot. Komponisti te nonākuši satīngušu standartu gūstā, bez kuru pārvarēšanas nav domājama šā žanra tālāka augšupeja.

Tieši latviešu patriotiskās un heroiskās masu dziesmas žanrā visvairāk jūtams istu nacionālo iezīmju trūkums to melodiskajā valodā. Bez šaubām, tas lielā mērā atņem savu seju latviešu heroiskajai masu dziesmai. Labākajās krievu heroiskajās masu dziesmās mēs skaidri dzirdam krievu tautas dziesmu plašo, episki varenā melodisko plūdumu. Jāvēlas, lai masu dziesmu radītāji vairāk pievērstos tautas poētiskajai muzikālajai daiļradei, protams, nearchaizētot dziesmu; nevar taču pieņemt, ka trocha ja un daktila metri būtu dzejā pārdzīvoti, vai nebūtu pietiekami lokani un pakļāvīgi tagadnās lielo temu ietverei dzejās tēlos. Par to gana pārliecinošu valodu runā daudzie spilgtie jaunās latviešu padomju tautas poētiskās daiļrades paraugi, kas izveidojušies latviešu tautas dziesmas tradicionālās dzejās formās.

Jākonstatē, ka latviešu masu dziesmas tautiskuma un nacionālās specifiskās jautājumi arī nav vēl līdz šim mūsu komponistu vidū nemaz nopietni pacelti un pārrunāti, ka šai ziņā pie mums pastāv vēl ļoti liela uzskatu neitiekība.

Dziesmā nacionālā forma izpaužas valodas un melodijas, kas izaug no runas intonācijām, vienībā. Viena no tautas valodas īpatnībām — tās intonāciju sfēra — nevar neatspoguļoties arī tās melodikas īpašībās, kādas izveidojas tautas muzikā attiecīgajā valodā. Tautas melodikas raksturīgās īpašības, kas izaug uz tautas valodas pamatiem, tautas muzikālajā daiļradē kaldinās gadusimtiem. Tauta slīpē savas dziesmas gadusimtiem ilgi un paceļ

tās līdz mākslas augstākajai pakāpei». — norādīja 1938. gadā biedrs Staļins sarunā ar azerbaidžāņu muzikas dekades dalībniekiem. Masu dziesma nevar pāiet garām šim nacionālās formas pamatavotam muzikā: tikai balstoties uz tautas muzikālo valodu, iespējams piešķirt masu dziesmai istu dzīvu, skaistu nacionālo formu. Daudzi mūsu komponisti, ja ne vārdos, tad savā praksē, vēl īstenti izturas pret tautas muziku nevēlīgi, nihilistiski. Tā cēlonis — galvenokārt nepietiekami dziļa tautas muzikas pazīšana. Ar tautas muziku pašā tautā, tautas muzikas materiālu vākšanā utt. no visas mūsu komponistu saimes aktīvi nodarbojas tikai divi, trīs cilvēki. Daudzu komponistu attieksme pret tautas muziku ir gluži ārēja, apbrēžojas tikai ar dažu atsevišķu tautas dziesmu melodiju citējumiem. Protams, ne jau ar šādiem papēmieniem iespējams izstrādāt masu dziesmas nacionālo specifiku, bet gan tikai ar visdziļāko tautas muzikas pazīšanu, kas panākama visā komponista personības un mākslas attīstībā. Gribas atcerēties komponista A. Chačaturjana vārdus par jautājumu «Kā es saprotu tautiskumu muzikā?» žurnālā «Sovetskaja muzika» pēdējā burtnīcā: «Muzikā valodu rada tauta. Tauta rada to neatkārtojamo un brīžam tik grūti nosakāmo muzikas intonāciju sfēras savdabīgumu, kas arī ļauj mums nekļūdīgi nosaukt tā vai cita skandārba nacionālo piederību. Gadusimtu laikā pasaules tautas ir radījušas tūkstošiem, desmitiem tūkstošu skaistu melodiju; šīs melodijas ne tikai izsaka daudzu paaudžu vienkāršo cilvēku jūtas un domas, bet arī nosaka attiecīgās zemes nacionālās mākslas formu, žanru, stilistisko īpatnību bezgalīgo daudzveidību». Arī latviešu masu dziesmas tālākajai attīstībai un pacēlumam nepieciešami drošāks un plašāks pievērsties tautas mākslas neizmējamajam bagātībam, tautas dziesmai, tautas dejai. Blakus minot, ista latviešu tautas muzikas vērtību glabātava, kas prasa visu komponistu dziļu ievēribu, ir nesen iznākušais Em. Melngaila «Latviešu muzikālā folkloras materiālu» publicējums, kuru divos monumentālajos sējumos ietverti vairāk par 3000 latviešu tautas melodiju variantu Em. Melngaila uzrakstījumos. Siem masu dziesmas tautas intonāciju pamatiem, radoši izprastiem tautas muzikālās tagadnās skanējuma, jāsakļaujas ar to jauno intonāciju sfēru, kādu sniedz revolucionārā dziesma un visa padomju masu dziesmas pozitīvā pieredze.

Arī masu dziesmu teksti bieži ir bez istas poētiskās tēlainības un spilgtuma, nesaturīgi un nekonkrēti, uzrakstīti trafratē valodā, bez iekvēlējuma, bez istām jūtām, pavirši, bez istas meistarišas, bieži ir tikai seku vispārēju, deklarativu frāžu savīkrojums, kas neko nerunā ne domām, ne jūtām, ne fantāzijai, bez tam bieži atkārtojas daudzas tā paša autora vai arī citu autoru dzejoļos. Nav vajadzības īpaši pierādīt, ka lielu ideju var iedarbīgi izteikt tikai ar svaigiem, spēcīgiem tēliem, ka tikai tāds teksts spēj izsaukt dzīvi iedarbīgu, spilgtu melodiju, radīt harmoniskā sakausējuma augstā idejiskuma dzejiskā saturā vienību ar emocionāli dziļi savijpojošu muziku.

M. Goldins uzrakstījis virkni dziesmu sadarbībā ar dzejnieku A. Krūkli. Bet jaunā dzejnieka valodā ļoti bieži parādās tukši, nenozīmīgi, novazāti vārdi, kas ietilpināti bieži tikai atskatu dēļ, parasti paviršības, kritiskās nevērtības dēļ pret savu stilu.

A. Silabriedeļi viņas (A. Zilinska komponētajos) tekstos rituma un atskatu dēļ iezogas lieki, nenozīmīgi vārdi, neko neizsakošas rindas.

Uzmanīgāk apskatot šo un vēl citu dzejnieku tekstus, ko komponisti izvēlējušies masu dziesmām, uzmačigi duras acis trafratēs, tukšas vietas liela daudzumā. Bet tā nevar rasties idejiski un mākslinieciski pilnvērtīga, iedarbīga masu dziesma. Valnīgi te tiklab dzejnieki, kas pavirši pret vienu otra sava dzejoļa izveidi, kā arī komponisti, kas nekritiski izvēlas dziesmu tekstus.

Te runāt nākas galvenokārt par dzejas valodas izteiksmes līdzekļu, par dzejoļa formas nepietiekamu izslīpējumu. Bet aiz šādām vispārējām izteiksmes formām vienmēr slēpjas arī nekonkrētība, neskaidrība domu, ideju saturā; tas savukārt gandrīz neizbēgami nosaka arī vispārējās, nekonkrētas vietas attiecīgā dzejiskā teksta muzikālajā iemiesojumā, rada dziesmas, kurās nav dzīva satura, dzīvas intonācijas, nav tā, kas aiztver un savijpo klausītāju.

Latviešu masu dziesmu tematika ir vienpusīga un šaura, neapņēv daudzu padomju dzīves temu. Klausītāju apspriedēs visur tika norādīts, ka trūkst lirisko, sadzīves, jautru, dzīvespriecīgu jaunatnes masu dziesmu. Mūsu masu dziesmai ir jācinās vēl pret buržuāziskā salonīguma, salšanu, trivālu «šlageru» paliekām daļas sabiedrības apziņā.

Lai mūsu padomju dziesma spētu kļūt par istu masu dziesmu, t. i., arī par sadzīves dziesmu, kas dzīvo tautas masās, par dziesmu, ko dzied visur — mājās, draugu pulkā, skolās, klubos, mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos, demonstrācijās utt., nepieciešami, lai

tā plaši un patiesīgi, konkrēti atspoguļotu mūsu padomju dzīvi, sasauktos ar tautas masu prasījumiem un vajadzībām, lai tā būtu tautiska savā intonācijā, raksturā, mākslinieciski spilgtā, tēlainā, nepieciešams arī, lai tā būtu tehniski pieejama masu atskaņojumam. Nepieciešams, lai masu dziesma izteiktu visu padomju cilvēka jūtu pilnību, būtu liksma, dzīvi apstiprinoša, kāpinātu dzīves enerģiju.

Samērā mazāk latviešu muzikā mēģinājumu radīt liriskas, humoristiskas vai satiriskas, kā arī vienkārši jautras jauniesu masu dziesmas par darbu, par padomju cilvēku sadzīvi. Bet dažī šādi esošo dziesmu paraugi saista uzmanību taisni ar savu tematisko konkrētību un ar saviem nacionālās formas meklējumiem. Te raksturīga bieža pievērsšanās tautas deju, īpaši polkas un valsa ritmiem. Tādas ir A. Skultes — J. Vanaga «Mūsu kolchozs», J. Kepiša — P. Sila «Traktoristu polka», M. Goldina — A. Krūklja «Kolchoznieks Rīgā» — visas solo balsij ar klavieru pavadijumu, M. Zariņa — A. Krūklja «Vakars pie Lielupes», M. Zariņa «Traktoristu valsis» u. c. Sevišķi interesanta pēdējā dziesma, kura uzrakstīta ar padomju tautas dziesmas tekstu (uzrakstīta Ogres rajona kolchoza «Lāpplēsis») un kas ietilpst kā daļa M. Zariņa kora svītā «Kolchoza dainas». Starp kolchozu un pilsētu darbaļaudīm, kuru mākslinieciskajā pašdarbībā tagad norisinās nozīmīgi agrākas priekšpadomju tautas dziesmas pārjaunošanas un jaunas latviešu padomju tautas dziesmas radīšanas procesi. Šais procesos ir jāieklausās, tie uzmanīgi jāpēti, aktīvi jāpalīdz to attīstībai, — tas ir kopējs cēļš uz padomju masu dziesmas radīšanu, masu dziesmu nevar atraut no tautas muzikālās daiļrades, tāpat kā to nevar atraut arī no latviešu kora kultūras tradīcijām. Pozitīvus rezultātus jaunrades darbā ar jauno padomju folkloru guvuši komponisti Em. Melngailis, M. Zariņš, Jēk. Medņis, P. Līcīte. Melodijas stilizācijas mēģinājumi tautas dziesmas rakstūrā P. Līcītes dziesmās, kas uzrakstītas uz jaunajiem latviešu jauno kolchozu tautas dziesmu tekstiem, tomēr ne vienmēr pārliecinoši, galvenokārt komponistes tieksmju dēļ uz zināmu arhaizēšanu, uz tautas dziesmu pasīvi lirisko muzikālo tēlu atslā. 19. gadsimta vīru kora stila uzrakstītas dažas Jēk. Medņa dziesmas («Dzimtenes sargi» ar A. Baloža tekstu), viņa paša stilizēti tautiskā rakstūrā komponētā dziesma «Pirmais maijs» (O. Voltmana) un «Jauniesu dziesmas» (J. Plauža) melodikā nemaz nav to emocionālītes, dzīvu muzikālo tēlu īpašību, bez kurām nevar dzīvot masu dziesma. M. Zariņš savā dziesmā «Vakars pie Lielupes» nonācis pie ziņama sentimentālu romāncu stila tieksmēm, dziesmā nav izmanāmas tautas muzikālās intonācijas.

Jāuzklausa skolu prasības pēc labā bērnū padomju dziesmām. Stāvoklis šai svarīgajā audzināšanas novadā patlaban ir kļuvis necesāms. Ļoti nēdaudz ir bērnu dziesmu, kas patiesi dzīvo skolās (galvenokārt dažas J. Ozoliņa, A. Zilinska, Jēk. Medņa, M. Zariņa dziesmas). Kājumi skolām «Padomju Latvijas komponistu dziesmas bērniem», kas tika izdoti 1949. un 1950. gados, bija visumā liela jaunrades neveiksme, tikai dažas nēdaudzas dziesmas no tiem izrādījušās dzīves spējīgas.

Starp citu, par masu dziesmu melodijas apjomu: klausītāju pārrunas vienmēr norādīja, ka melodiju apjoms pārāk plašs, ka tāpēc tādas dziesmas grūti dziedāt sadzīvē, tās pietamas tikai ansambļa vai kora atskaņojumam, kas sašaurina to izplatības iespējas. Patiesi, gandrīz visām tām dziesmām, kas uzrakstītas ar solo priekšdziedājumu un kora piedziedājumu, ir diapazons vismaz oktava un kvarta, oktava un kvinta, dažkārt pat oktava un seksta, — tāpat tajās grūti izdziedāt visu melodiju vienai pašai balsij. Masu dziesmas melodijai jābūt tādai, kas spējīga eksistēt patstāvīgi, kā dzīvo tautas melodija.

Padomju Latvijas komponisti daudz darījuši masu dziesmas novadā, šis žanrs ir kļuvis par vienu no vadošajiem žanriem viņu radošajā praksē, ir ievirzīts uz svarīgu tagadnās temu ietveri dziesmā. Šā žanra tālākajai attīstībai un pacēlumam nepieciešams, lai komponistu un dzejnieku kopīgāā radošā darbā paplašinātu masu dziesmas tematiku, panāktu lielāku dzejiskā muzikālo tēlu un teceres konkrētību, nepieciešams kāpināt meistarišas prasības, pareizi atrisināt tautiskuma problemu. Notikusi diskusija par masu dziesmu lielā mērā palīdzēja atrisināt masu dziesmas žanra būtiskos jautājumus, norādīja uz principālajiem latviešu masu dziesmas trūkumiem. Pieredzes un sasnieguma apmaiņa masu dziesmas novadā starp Maskavas, Lie tuvas, Igaunijas un Latvijas komponistiem un dzejniekiem kļuva par visai nozīmīgu faktoru un būs spiedis pārdaudāt daudzus jautājumus — par šā žanra specifiku, mērķiem un uzdevumiem, par masu dziesmas izteiksmes līdzekļiem, par tautiskuma problēmu utt., kam jāpanāk padomju dziesmas tālākā augsme un sasniegumi.

Masu dziesmas problemām veltītā starprepublikāniskajā apspriedē nolāsītais referāts. Salsināts.

Padomju masu dziesmas jautājumiem veltītās starprepublikaniskās konferences

REZOLUCIJA

Lielā padomju tauta, kas atbrīvojusi no kapitalisma jūga, uzcēlusi sociālistisku sabiedrību, guvusi uzvaru Lielajā Tēvijas karā pret fašistiskajiem iebrucējiem, tagad sekmīgi realizē pāreju uz komunismu. Ģenlālās stāļniskās dabas pārveidošanas plāns, komunisma dižcēlnes, vienkaršo padomju cilvēku neredzētie varoņveikumi darbā — tas viss iekļaujas lielajā cīņā par mieru, kuras priekšgalā atrodas Padomju Savienība un kuru izcēna visa progresīvā cilvēce pret imperia-listiskās agresijas spēkiem. Padomju tautas, demokrātisko zemju tautu un visu pasaules progresīvo cilvēku lielajā cīņā par darba cilvēces labāku, gaišāku nākotni liela loma veicama maksimāli, kā vienai no cilvēka ideoloģiskās darbības svarīgajām formām, kā vienam no pasaules izzīgas un pārveidošanas līdzekļiem.

Sodien vislielāko nozīmi iegūst tie maksimāli veidi, kas spēj visefektīvāk iedarboties uz tautas plašajiem slāņiem. Par vienu no vismasveidīgākajiem maksimālajiem žanriem jāuzskata masu dziesma, kas apvieno sevi konkrētos dziesmiskos tēlos ietvertās aktualas politiskās idejas varoņu iedarbīgumu un muzikālās emocionālās ietekmes spēku, kas izteikts tās visstiprākajā izpausmē — melodijā. Tāpēc masu dziesma tās labākajos paraugos ir viens no padomju muzikālās daiļrades pamatveidiem, kas ir tautai vistuvākais un ko tauta iemīļojusi. Masu dziesma spītīgā, emocionālā tiešā, aizraujošā un pārliecinošā formā atspoguļo mūsu īstenības daudzveidīgās parādības.

Izšķirīga nozīme masu dziesmu kultūras veidošanā ir bolševiku partijas vēsturiskajiem lēmumiem ideoloģijas jautājumos un partijas preses norādījumiem. Balstīties uz šiem ļoti svarīgajiem dokumentiem, labākie padomju komponisti pratuši radoši pārvērtēt revolucionārās dziesmas un tautas dziesmas tradīcijas, izmantot klasiskās muzikālās sasniegumus un, vērīgi ieklausoties padomju tautas bagātīgajā un daudzveidīgajā jauncēlsmes dzīvē, radīt desmitiem un simtiem lielisku dziesmu. Šajās dziesmās rod atspoguļojumu mūsu padomju īstenības svarīgākās lezmes, un tieši tāpēc labākās masu dziesmas ļoti ātri un plaši izplatās. Tās pazīst vārda pilnā nozīmē ikviens cilvēks mūsu zemē, tās skan kā pilsetu ielās, tā kolchozās, kā darbā, tā mājās, kā svētkos, tā arī darba dienās. Padomju masu dziesmas skan arī ārpus mūsu zemes robežām, tās dzied tautas demokrātijas zemēs, tās pazīst un mīl visu zemju progresīvie cilvēki. Padomju masu dziesma sekmē cilvēces progresīvo spēku organizēšanu un sadarbības cīņā par mieru.

Baltijas padomju republikām padomju masu dziesmas radīšana ir dziļi svarīgs, politiski aktuāls uzdevums, tāpēc ka dziesma ir viens no svarīgākajiem masu komuniskās audzināšanas līdzekļiem. Sevišķi lieli uzdevumi šajā laukā veicami radošajiem darbiniekiem Baltijā, kur jaunajās padomju republikās saglabāties daudz kapitalisma palieku, kas jāizskauz arī ar masu dziesmas līdzekļiem. Šie uzdevumi mums ir sevišķi grūti tāpēc, ka mūsu komponistiem un dzejniekiem vēl nav tās pieredzes un tradīciju masu dziesmas žanrā, kādas ir citās republikās un kādas nepieciešams apgūt, lai ar panākumiem iekļautos padomju mākslas vispārējā kustībā uz priekšu.

Saja nolūka, kā arī, lai piesaistītu plašās sabiedrības uzmanību, pēc PSRS Padomju komponistu savienības iniciatīvas tika sasaukta Starprepublikaniskā radošā apspriede par masu dziesmas jautājumiem, piedaloties Lietuvas, Igaunijas un Latvijas, kā arī Maskavas komponistiem, dzejniekiem un muzikālās zinātniekiem. Atzīmējot, ka diskusija bija kļāt leģendāri Maskavas dzejnieki, kas strādā masu dziesmu radīšanas nozarē, apspriede norāda uz Baltijas, it īpaši Lietuvas un Igaunijas vadošo dzejnieku pilnīgi nepietiekamo līdzdalību diskusijā. Apspriedes darbā ietilpa skate — pārskats par radošajiem darbiem masu dziesmas nozarē katrā no Baltijas republikām un teoretiskā diskusija, plaši iesaistot tajā sabiedriskās organizācijas, pašdarbības aktīvu un klausītājus. Pirms konferences Baltijas republiku rajonos, kā arī fabrik un rūpnīcu klubos notika vairāki desmiti masu dziesmu demonstrējumu un apspriede, kur piedalījās ap 20 tūkstoš cilvēku. Radošā kritika un paškritika, kas plaši izvērsās šajās apspriedēs, savā virzienā un secinājumu ziņā pilnīgi saskanēja ar starprepublikaniskās diskusijas secinājumiem un lēmumiem un kļuva tiem par pamatu.

Konference parādīja, ka Lietuvas, Igaunijas un Latvijas PSR komponisti atrodas uz pareizā ceļa un ir skaidrībā par sabiedrisko nozīmību, kāda ir viņu darbam nacionālās padomju masu dziesmas radīšanas laukā. Neraugoties uz leģendāriem grūtībām, kas saistītas vispirms ar nepieciešamību apgūt mīti pārvarēt buržuāziskā nacionālistiskās ietekmes, Padomju Baltijas komponisti un dzejnieki jau guvuši zināmus panākumus padomju masu dziesmu radīšanā. Lielā nozīmē šajos sasniegumos bija pilnvērtīgajiem tekstiem, ko devuši Baltijas padomju dzejnieki. D. Vērandi, P. Rumo, L. Sikemē, J. Smūls (Igaunijas PSR), T. Tilvītis un J. Mežlāitis (Lietuvas PSR), Fr. Rokpelnis, J. Vanags un V. Lukss (Latvijas PSR). Vairākas konferences

parādītas Igauniju komponistu dziesmas izceļas ar muzikālo tēlu spilgtumu un nacionālo kolorītu, kas balstās lielāko tiesu uz tautas deju ritmiem un intonācijām. Igauniju komponistu masu dziesmās daļēji rod iemesojumu Igaunijas kolchozu zemniecības dzīvē, Igauniju strādnieku darbu un sadzīvi. Tādas ir E. Aro «Miera dziesma» un «Meža cīrteju brigades dziesma», B. Kirvera «Vasaras vakars» un «Mūsu kolchozs», L. Tautsa «Kolchoza muzikanti», G. Ernesaksa «Mūsu kolchoza kāzas». Tajā pašā laikā pārmērīga aizrašanās ar primitīvi izprastām un radoši nepārstrādātām sadzīves deju formām atstāj uz Igauniju padomju masu dziesmām aprobežotības un vienveidības zīmogu, kas apgrūnīti un noteikti jāpārvar.

Koncertā sniegto lietuviešu padomju masu dziesmu vidū izceļas atsevišķi J. Sveda, B. Dvariona skaņdarbi, kas nosprauz pārejo ceļu tautas dziesmu tradīciju apgušanai (J. Sveda «Atvadu dziesma», B. Dvariona «Māsa zīlā Vilija»). Taču dažu lietuviešu komponistu nepietiekami stingrība pret savu daiļradi un nenovērstie skolastiskie paņēmieni, veidojot kora dziedājumu muzikālo rakstu pēc koraļi harmoniju parauga, vēl nodara lietuviešu padomju masu dziesmas attīstībai ievērojamu ļaunumu.

Latviešu komponistu programā izceļas J. Ozoliņa «Latviešu strēlnieku dziesma» un «Latviešu gvardi», M. Goldina «Gvardes dziesma», P. Smilgas «Dziesma par Stalīnu» un N. Grīnfelda dziesma «Stalīns». Padomju Latvijā radīts jau ne mazums korīem un arī solistiem domātu masu dziesmu, kas tievesušās tautā un ieguvušas zināmu popularitāti. Bet latviešu komponistiem, tāpat kā Lietuvas un Igaunijas skaņzāles, ir ļoti svarīgs uzdevums — cīnīties pret šādiem, pret bezpersoniskiem, novārtiem, maršveidīgiem, koraļveidīgiem muzikālajiem paņēmieniem, kas vēl sastopami mūsu dziesmās. Šāds nelāgs paraugs ir A. Budrjuna dziesma «Ar Oktobra kaujas karogu», V. Kupreviča «Sarkanā karogi», A. Sibera «Miera bērni», A. Zilinskā «Jauno celtnieku maršs», «Lielās celtnes», S. Krasnopjorova «Skan miera dziesma», J. Mediņa «Jaunības dziesma».

Baltijas republiku padomju masu dziesmā vāji apgaismota šo padomju republiku pilnasinīgā dzīve, nacionālā dziesma vēl nav kļuvusi par aktīvu, organizējošu faktoru lietuviešu, latviešu un Igauniju tautas dzīvē, to cīņā kopā ar citām padomju tautām par komunistiskās sabiedrības uzcēlšanu. Dzejnieki un komponisti savu dziesmu jaunradi aprobežojusi ar šauriem tematiskiem ietvariem, nepietiekami atspoguļojusi dziesmā savu tautu dzīves svarīgākos, aktuālākos tematus: kolchozu celtniecību, republikas piedalīšanos komunisma dižcēlni veidošanā, cīņu par mieru utt. Tematikas aprobežotība bija par iemeslu dziesmu muzikālo formu aprobežotībai un lāgiem arī muzikālās valodas nabadzīgumam. Baltijas republikās vēl nav pilnīgi izskauzta nacionālās aprobežotības izpausmes. Vēl gadās, ka trūkst radošās pēlejas nacionālo formu tālākai attīstībai, izpaužas nedrošība nacionālās formas un pastāvīgo ietekmības līdzekļu kuplīnāšanā, pārņemot krievu padomju komponistu bagātīgo pieredzi. No otras puses jāastopas arī nacionālo formu un augsti attīstīto tautas muzikālo tradīciju (tautas daudzdziesmīgās kora dziedāšanas tradīciju) nepietiekamu izmantošanu. Nacionālo formu un tautas melodijas intonāciju īpatnības vēl īsti nepēti un radoši nepārvērtē Baltijas komponistu masu dziesmās. Komponisti nepietiekami cīnās, lai pārvarētu savu daiļradē buržuāziski mētpilsoniskos, salkani glēvuliskus, no reliģiskiem kultiem aizgūtos un citus negatīvos elementus, kas vēl sāpjojas ledzīvotāju daļā un dažkārt rod izpaušmi komponistu daiļradē. Baltijas komponistu masu dziesmās vēl bieži vien trūkst spilgtu, skanīgu, no sirds nākušo melodiju. Melodija vēl nav kļuvusi par maksimāli cēlās domas un tēla galveno paudēju dziesmā. Komponisti un dzejnieki — Lietuvas, Igaunijas un Latvijas dzejnieki — vēl nav ieguvuši istu meistariju masu dziesmas žanrā. Dzesmu teksti cieš deklaratīvā rakstura dēļ, tiem trūkst liela maksimālistiskās iedarbības spēka un tie pamudina radīt pelēku, nelietiskmīgu muziku. Tas notiek tāpēc, ka komponisti un dzejnieki nav sasnieguši pienācīgo idejisko briedumu, nav pietiekami apbrūgoti ar zināšanām marksistiski-lenīniskās estētikas laukā, nepazīst padomju tautas dzīvi. Masu dziesmas attīstību negatīvi ietekmē tautas dziesmas vāji pārzināšana, tautas daiļrades tradīciju mehāniska izmantošana bez radošās pēlejas. Pilnvērtīgas masu dziesmas radīšanu Baltijā kavē arī vairāki neatrisināti organizatoriskās dabas jautājumi. Līdz pat pēdējam laikam notika neaizgūti un kalnīgi strīdi starp dzejniekiem un komponistiem par to, kam no viņiem ir prioritāte kā dziesmas autoram. Komponistu savienības dziesmas bieži vien apsprieda pavisā, tās nepārbaudīja masu auditorijā. Dzesmu propagandēšanai Lietuvā un Latvijā bija ne-

organizēti, gadījuma raksturs. Komponisti pietiekami neinteresējās par savu dziesmu likteniem. Masu dziesmu izpildījuma kultūra Lietuvā un Latvijā atrodas zemā līmenī, ir daudz nepieciešu, vāju aranžējumu ar halturas raksturu. Baltijas komponistu savienībām (it īpaši Lietuvā un Latvijā) nav bijis pienācīgo sakaru ar izpildītājiem. Tāpat trūkst sistematisku sakaru ar masām. Kritiskā doma izturējās inertli pret masu dziesmas svarīgām problemām. Vietējā presē tikpat kā nemaz nav atspoguļoti dziesmu jaunrades jautājumi, nav vispārināta pieredze, nav kritizēti trūkumi. Muzikālās zinātnieki vēl nav stājušies pie masu dziesmu radīšanā uzkrātās pieredzes padziļinātas analīzes un vispārināšanas. Rakstnieku un komponistu savienības veļtija nepietiekamu uzmanību darbam masu dziesmas radīšanas laukā, atstājot šo jomu pašplūsmā. Masu dziesmu radošā apspriede un kritika norit zemā profesionālā līmenī. Latvijas un Lietuvas Padomju komponistu savienību valdes neiesaista masu dziesmu radīšanā jaunos komponistus. Daži vadoši komponisti — J. Ivanovs, B. Dvarionas nevēģīgi izturas pret masu dziesmu.

Lai likvidētu atpalcību masu dziesmas žanrā, jāizbeidz kundziski nīcinošā izturēšanās pret šo tagad ļoti svarīgo muzikālās daiļrades formu, ar konkrētu piemēru palīdzību jāparāda trūkumi komponistu un dzejnieku idejiskajā sagatavotībā un profesionālajā meistarijā, jānoskaidro vēl neatrisinātie, dažiem neskaļdie masu dziesmu daiļrades teoretiskie jautājumi, jāparedz organizatoriski pasākumi masu dziesmas attīstības sekmēšanai Baltijā.

Lai novērstu Baltijas republikās masu dziesmas nozarē sastopamos trūkumus, starprepublikaniskā apspriede ieteic Latvijas, Igaunijas un Lietuvas komponistu un rakstnieku savienībām:

1. Pārskatīt komponistu un rakstnieku savienību radošā darba plānus, cenšoties panākt, lai bez izņēmuma visi dzejnieki un komponisti sistematiski strādātu masu dziesmu nozarē, radot tās un adresējot visiem estrādes žanriem, kino, profesionālajiem un pašdarbības korīem, ansambļiem utt.; iesaistīt muzikālās zinātniekus teoretiskajā darbā masu dziesmas nozarē.

2. Uzlikt par pienākumu rakstnieku un komponistu savienībām izstrādāt konkrētus pasākumus, lai panāktu, ka komponisti un dzejnieki dziļi studē marksistiski-lenīniskās estētikas pamatus, sarīkojot sistematiskus referātus un seminārus par muzikālās estētikas dažādiem jautājumiem, vispārā sekmējot ģenlālā un Stalīna darbu, ideoloģiskajiem jautājumiem veltīto partijas vēsturisko lēmumu individuālās studēšanas formas, kā arī izstrādāt konkrētas formas savstarpējiem sakariem ar darbaļaudīm (jaunrades komandējumus, pārskata koncertus un klausītāju konferencēm pēc tiem, komponistu tikšanās ar darbaļaudīm utt.); savienībām noorganizēt sistematisku kontroli par komponistu un dzejnieku idejiskās audzināšanas darba norisi.

3. Noorganizēt kopīgu darbu komponistu savienībām ar rakstnieku savienībām masu dziesmu radīšanā uz sadarbības, pastāvīga kontakta, dziesmu kopīgas apspriedes pamatiem, sarīkojot dzejnieku — dziesmu tekstu autoru un komponistu sistematiskās tikšanās; sekmēt pastāvīgas radošās sadarbības nodibināšanu starp dzejniekiem un komponistiem, nodrošinot kritikas un paškritikas augstu principālītāti.

4. Noteikti izvērtēt komponistiem un dzejniekiem, kas strādā masu dziesmas nozarē, jautājumu par profesionālās meistarijas celšanu. Radošās savienības nedrīkst pieļaut iespēst un nedrīkst ieteikt izpildījumam un izdošanai dziesmas, kas uzkrātās ar profesionāliem trūkumiem, bez istas jaunrades deģmes, amatnieciski, neizmanjot visas radošās iespējas. Nosodot visas trīs republikās dzejnieku un komponistu vidū izplatīto jaunrades praksi — standartizētu dziesmu darināšanu, uzskatīt, ka dzejnieku — dziesmu tekstu autoru — galvenais uzdevums ir radīt dziesmas par dzīviem padomju laudīm, par viņu jūtām, radošo darbu, sīzētiskās dziesmas, kas būtu piesātinātas ar dramatisku darbību, patiesu prieku, humoru, padomju liriku. Tāpat arī komponistiem jāatspoguļo visa tautas bagātīgā jaunrades dzīve, tās cīņa pret svešzemju iebrucējiem, varonīgās revolucionārās cīņas lappuses, jāpārdzīst šīs cīņas varoni, bolševiki partizāni, varoņi-gardes karavīri, socialistiskā jauncēlsmes darba varoni, jaunatne, visa daudzveidīgā un bagātīgā padomju tautas dzīve. Jārodas daudzveidīgām dziesmām par šiem tematiem, kas būtu izveidotas dažādās formās, piemēram, dziesmām — balādēm, dziesmām — vēstījumiem utt.

Nav jāaprobežo masu dziesmas formas, kā tas bijis līdz šim, tikai ar polkas un valsa formām (Igaunijā), ar masu kora dziesmu, kuraļ bieži vien liktas pamatā vienīgi vecās zemnieku dziesmas intonācijas un reliģiskā kultā dziesmu elementi (Lietuvā), standartizētas, plaši lietotas maršveidīgas intonācijas un koraļi struktūra, koraļi ieskaņas (Latvijā), ieviešot imitēto

dauzdziesmīgo dziesmu ar pavadijumu un bez pavadijuma utt.

5. Sarīkot visas radošajās savienībās uz konkrētiem piemēriem dibinātas šaurākas diskusijas par šādiem tematiem: par profesionalismu daiļradē, par tautiskumu, par celēm, kas ejami, lai izskautu daiļradē svešas ietekmes: reliģisko kulta dziesmu elementus, kā arī vācu mētpilsoniskās dziesmas pliekānos un banalos muzikālos paņēmienus un lai piemēto salkano sentimentalismu, tāpat padomju dziesmā ievāzātos salonnmuzicēšanas elementus.

Apspriede uzskata par nepareizu «teoriju», ka masu dziesmas attīstībai Baltijā esot vajadzīgs liels, līgs laiks, lai radošajā darbībā panāktu Maskavas un Ģeningradas komponistus, un norāda, ka visu padomju komponistu rīcībā ir Krievijas PSRS padomju komponistu dziesmu jaunrades bagātīgā pieredze un to labākie paraugi, kas nopietni un dziļi jāstudē un radoši jāapgūst. Saja nolūka jāriko sistematiski darba semināri, tos vadīt jāstāda Krievijas PSRS ievērojamākie komponisti, jāorganizē daiļrades pieredzes apmaiņa un komponistu jaunrades komandējumi uz Maskavu.

6. PSRS Padomju komponistu savienībai sistematiski jāseko Baltijas Padomju komponistu savienību darbam, plaši jāpropagandē presē, radio, pārraidēs un ar pašdarbības palīdzību Baltijas komponistu masu dziesmu labākie paraugi, padarot tos par visas padomju tautas ieguvumu.

7. Atzīmējot, ka padomju nacionālās masu dziesmas propaganda, it īpaši Latvijā un Lietuvā ir pavisam neapmierinošā stāvoklī, lūgt PSRS Padomju komponistu savienību izvērtēt vadošajās organizācijās jautājumu par to, lai Mākslas lietu komiteja, Vissavienības Radioinformācijas komiteja un republiku Ministru Padomes nodrošinātu nepieciešamo materiālo bāzi un apstākļus masu dziesmas propagandēšanai — vajag nokārtot masu dziesmu izdošanas jautājumu, noorganizēt katrā republikā pie Radioinformācijas komitejām un Filharmonijām padomju dziesmu ansambļus, nostiprināt pastāvošos tautas muzikas un deju ansambļus, nodrošināt plašu pasūtījumu sistēmu masu dziesmu radīšanai, uzlikt to par pienākumu republikaniskajām Mākslas lietu pārvaldēm un Radioinformācijas komitejām; noorganizēt masu dziesmu mehānisko pleraksti (magnetofona lentēs, skaņu plātes) un noteikt tādu kārtību, ka rakstnieku un komponistu radošajās savienībās pieņemtas dziesmas vairs nesastaptu šķēršļus to izplatīšanā. Pievērst Filharmoniju, Radioinformācijas komiteju vadošo darbinieku, kolektīvu un ansambļu vadītāju uzmanību tam, ka viņu galvenais uzdevums ir padomju masu dziesmas ieviešana.

Lūgt Latvijas PSR Mākslas lietu pārvaldes priekšnieku b. Rokpelnī pievērst uzmanību tam, ka daudzi Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātra solisti vokalisti (atskaitot bb. A. Vanagu, P. Grāveli, M. Fliseru, V. Davidoni, A. Simsoni, kas darbojas padomju dziesmu ansambļi) izrāda nevērtību padomju dziesmas propagandas jautājumā.

Ieteikt republiku Komponistu savienībām noorganizēt masu dziesmu izpildītāju — kā solistu, tā arī dirigentu un kolektīvu — veikumu sistematisku recenzēšanu presē. Padomju masu dziesmas jānodrošina labākie izpildītāji, tā uzmanīgi un rūpīgi jāsaģatavo priekšnesumam.

Atzīmējot masu dziesmu neapmierinošos instrumentāļumus Latvijas PSR Radioinformācijas komitejas ansambļi, norādi Komponistu savienībām, ka nepieciešams izdarīt dziesmu instrumentācijas pārbaudi un prasīt no komponistiem viņu pašu oriģinālinstrumentāļumus.

8. Uzlikt par pienākumu Komponistu savienībām nodibināt pastāvīgu kontaktu ar Tautas mākslas namiem, ar pašdarbības kolektīvu vadītājiem, iesaistot viņus masu un kora dziesmu apspriedē, līdzdalībā muzikālās sekcijā darbā, izplatīt un propagandēt ar viņu palīdzību masu dziesmas. Sniegt sistematisku palīdzību kolektīvu masu dziesmu radīšanā, konsultēt jaunus un pašdarbības komponistus, sarīkot viņiem seminārus.

9. Republikanisko Komponistu savienību valdēm izvērtēt Konservatoriju zinātniskajām padomēm jautājumu par mācību procesa uzlabošanu kompozīcijas fakultātēs, pievērsot sevišķu uzmanību metodisko dotību vispusīgai attīstīšanai jaunajos komponistos; sākot jau ar pirmajiem soļiem mācībās, dot viņiem konkrētus uzdevumus masu dziesmu melodiju radīšanā, savu īpatnējo daiļrades iezīmju izveidošanā, tautas intonāciju apgušanā, kas balstītos kā uz nacionālo tautas dziesmu, tā arī citu PSRS tautu dziesmu dziļi pētīšanu.

10. Likst priekšā radošajām savienībām divu nedēļu laikā sastādīt konkrētu pasākumu plānu, lai paplašinātu un padziļinātu Baltijas komponistu un dzejnieku darbu padomju masu dziesmu daiļrades jomā, kā arī, lai nodrošinātu tādu stāvokli, ka savienības izdarītu šo plānu izpildes sistematisku pārbaudi.

11. Lūgt republikaniskos laikrakstus un žurnālus izvērst plašu diskusiju par masu dziesmu un sistematiski veltīt uzmanību šim jautājumam.

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

VILIS LĀCIS PIE LVU STUDENTIEM

16. maijā LVU marksisma-lenīnisma lektorijā notika lasītāju konference par Tautas rakstnieka, Stalīna premijas laureata Viļa Lāča romānu «Uz jauno krastu». Konferencē piedalījās arī romāna autors.

Pēc docenta Arvida Grigūļa ievadvārdiem, studentu zinātniskās biedrības filoloģijas un vēstures nodaļas studenti lasīja referātus par romānu «Uz jauno krastu». Filoloģijas fakultātes V kursa students Jāzeps Teičāns runāja par tēmatu «Latviešu tautas brīvības cīņas atspoguļojums Jāņa un Ilzes Līdumu tēlos». Tā paša kursa studente V. Putnē nolasīja referātu «Cīnītāja jaunība atspoguļojums romānā», bet IV kursa students K. Stavro — «Latviešu buržuāzijas sabrukums tautas uzvaras rezultātā un Aivara pāraugšana». Izsmēloju referātu bija sagatavojusi Vēstures fakultātes IV kursa studente I. Kurtiņa. Viņa pastāstīja par vidējās zemniecības atspoguļojumu romānā, par tās pārstāvi romānā — Pācepļu Antonu, kurš, savām acīm pārliecinājies par kolchozu iekārtas pārkumu, arī pats kļuvis aktīvs kolchoza loceklis. Filoloģijas fakultātes II kursa students Liepiņš runāja par romāna mākslinieciskajām īpatnībām. Studenti-referenti izteica savas domas par dažām nepilnībām romānā.

Nobeigumā runāja romāna autors Vilis Lācis. Viņš pastāstīja par romāna tapšanas gaitu, galvenajiem tēliem un saviem tālākajiem nodomiem literārajā darbā.

VĒRTĪGS PASĀKUMS

Murmastienes ciema bibliotēkas vadītāja Janina Martinova uz visiem pieciem ciema kolchoziem nogādājusi ceļojošās bibliotēkas. Tās nodotas kolchozu kultūras organizatoru rīcībā. Pēc neilga laika ceļojošo bibliotēku grāmatas apmaiņa, pieņem no kolchoziem pieprasījumus, kādas grāmatas lasītāji vēlas saņemt.

Neskaitot ceļojošo bibliotēku lasītājus, pašreiz, Murmastienes ciema bibliotēkā ir apmēram 200 lasītāju, no tiem lielākā daļa kolchoznieku. Bibliotēka regulāri rīko literāras konferences, kurās ierodas visi lasītāji.

KORU KOPMĒGINĀJUMI

Cēsu rajona mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi rosīgi pošas skates pirmajam gājienam mikrorajonu centros. Lielākā daļa kolektīvu skatei paredzēto repertuāru jau iestudējuši un tagad cītīgi strādā pie priekšnesumu mākslinieciskās pilnveidošanas. Atsevišķi kori (Cēsu Kultūras nama, Skolotāju institūta u. c.) un dramatiskie kolektīvi (Ierīku tautas nama, kolchoza «Stalīna ceļš», Cēsu būvmateriālu rūpnīcas, rajona Kultūras nama u. c.) sniedz koncertus un izrādes uz vietām, kā arī izbraukumus pie kolchozniekiem rajonā un ārpus tā robežām.

Skates komisija patlaban vislielāko vērību pievērš mikrorajonu kuru kopmēģinājumu organizēšanai. Šādi mēģinājumi jau bijuši Raunā, Straupē u. c., bet pagājušo svētdien kopmēģinājums jau otro reizi noritēja Cēsīs, kur piedalījās Valves un Cēsu apvienoto mikrorajonu kori vīrsirdīgā A. Krastiņa vadībā. Vislabāk savu repertuāru bija apguvuši sieviešu kori, kas precīzi nodziedāja Novikova dziesmu «Mīļotais Stalīns», Tuļikova «Ziedi, kolchozu zeme», Dargomižska «Draņmajos ziemeļos» un Jēk. Mediņa aranzēto tautas dziesmu «Rindām auga ozoliņi».

PIRMAIS IESKAŅU KONCERTS

Valmieras pilsētas Kultūras nams sarīkojis pirmo mākslinieciskās pašdarbības skates ieskaņu koncertu brīvā dabā. Koncertā piedalījās pilsētas uzņēmumu, iestāžu un skolu jaunieši un sieviešu kori ar 400 dziedātājiem un deju kolektīvu ar 48 dziedātājiem. Koncerts parādīja, ka skates sagatavošanā gūti ievērojami sasniegumi.

Labus panākumus, gatavojoties skatei, uzrāda arī Kultūras nama lietiskās un tēlotājas mākslas pulcīņa gleznotāji, kokgriezēji, veidotāji u. c.

Staļina premijas laureāti

VALENTINA OSEJEVA

Bērniem uzrakstīti ne mazums grāmatu. Tomēr ne jau katra no tām pēc izlasīšanas kļūst par mazā lasītāja iemīļotu draugu. Vajag būt lielam un patiešām māksliniekam, lai bērns atcerētos izlasīto darbu visu mūžu, lai viņš iemīļotu tā varoņus un censtos atdarināt tos.

Valentina Osejeva plevērsās literatūrā, kad viņai jau bija liela skolotājas darba gaitas iegūta pieredze. 1944. gadā iznāca rakstnieces pirmā grāmata «Burvju vārds», stāsti pirmskolas vecuma bērniem. Tā izpelnījās vispārēju atzinību un piedzīvoja atkārtotus izdevumus lielos metienos.

Rakstnieces nākamajā grāmatā «Vaseks Trubačevs un viņa biedri», kuras pirmā daļa laista klajā 1949. gadā un otrā daļa — 1951. gadā, mēs atkal sastopamies ar «Burvju vārda» tēliem. Bet viņi jau ir izauguši un mācās ceturta klasē.

Skolās, pionieru pilis bieži sarīko šādu rotaļu: «Nosauca savus iemīļotos bērnu grāmatu varoņus un pasaki, par kuru no viņiem tu gribētu kļūt». Bērnu lielam lielā daļā atbild: «gribu kļūt par Timuru» (no A. Gaidara stāsta «Timurs un viņa komanda»), — «par Volodju Dubininu» (no L. Kasija un M. Poljanovska stāsta «Jau-nāka dēla iela»), — «par Vaseku Trubačevu».

Isā laikā Vaseks Trubačevs kļuvis par padomju bērnu ļoti iemīļotu varoni. Bieži vien uz ielām, pagalmos bērni sarīko rotaļas par šai grāmatā attēlotajiem notikumiem, kurās ikviens no viņiem grib būt Vaseka Trubačeva lomā.

Osejevas grāmata bērnu bibliotēku plauktos nepaliek gulam nevienai brīdī. Mazie lasītāji pierakstās uz to garu garajā rindā, skubina cits citu, bet it īpaši gausos ātrāk izlasīt to un dot tālāk nākamajiem. Vienīgo šīs grāmatas eksemplāru, kas ir Rīgas pilsētas Centrālās bibliotēkas bērnu zālē, viena gada laikā izlasījuši vairāk nekā četri simti cilvēku.

Rakstniece notēlo savus varoņus spilgti un talantīgi. Lasītāja acu priekšā kā dzīvs nostājas visas klases mīlulis rudmatainās Vaseks Trubačevs ar visām tā labajām un sliktajām īpašībām. Autore viņu apveltījusi ar labākajām iezīmēm, kas raksturīgas padomju bērniem. Vaseks Trubačevs ir drosmīgs, vīrišķīgs un apķērīgs zēns. Ja viņš izdara kaut kādu nedarbu, rīkojas nepareizi, viņam pietiek drosmes atzīties pārkāpumā.

Grāmatas pirmā daļa likumiecīgi sagatavo bērnu smagajiem pārbaudījumiem Lielā Tēvijas kara laikā. V. Osejeva meistarīgi notēlo skolas dzīvi, bērnu savstarpējās attiecības, viņu sadursmes, rūpes un sarūgtinājumus, priekus un bēdas. Ar lielu pedagogu taktu parādīta viņu attiecības ar pionieru vadītāju Mitju, ar jauno skolotāju Sergeju Nikolajeviču, kas isā laikā iegūst visas klases cieņu un mīlestību.

V. Osejeva lieliski pazīst un pārzina visu, par ko viņa raksta. Lūk, Vaseka tēvs — Pavels Vasiļjevičs Trubačevs, stachanovietis, lokomotīvu meistars sēž blakus savam dēlam skolas eglītes vakarā. Vienu vīdu ir trīs Padomju Savienības Varoņi — šīs skolas kādreizējais audzēkņi. Viņi stāsta par savu līdzdalību karā pret baltsoņiem. Visa Pavla Vasiļjeviča garīgā seja atklājas skopajā notēlojumā, kurā parādīta viņa attieksme pret darbu un pret dēlu, kam viņš aizstāj arī nomirušo māti.

Lūk, Pavla Vasiļjeviča māsa — krustmāte Duņa. Viņas ierašanās lēk Vasekam kļūst piesardzīgi uzmanīgam. Kopā ar viņu piesardzīgi uzmanīgs kļūst arī lasītājs un, gluži tāpat kā Vaseks, sākumā neizjūt pret krustmāti Duņu simpatijas. Bet autore soli pa solim atklāj krustmātes Duņas būtību, viņas dabu, un līdz grāmatas beigām lasītājs kopā ar Vaseku pagūst iemīļot to.

Pionieru vadītājs Mitja ir ļoti uzturīgs un nopietns jauniešs. Viņš ļoti uzmanīgi reaģē uz bērnu izturēšanos ikvienā

jautājumā, ievirza pareizā gultnē un vada viņu rīcību. Viņš cenšas attīstīt bērnus to labākās īpašības un neatlaidīgi cīnās pret viņu trūkumiem.

Bērni ir ļoti ziņkārīgi, ļoti vērīgi. Viņi bieži vien pamana to, kas pieaugušajiem paslīd garām neieraudzīts. Un jābūt patiešām labam un gudram cilvēkam, lai viņi to novērtētu pozitīvi un dāvētu tam savas simpatijas.

V. Osejeva apzināti liek saviem varoņiem sadurties ar krasiem dzīves pretestiem un grūtībām. Viņa uzskata, ka bērnam jau no mazotnes jāmacās pārvarēt šķēršļus, un soli pa solim ievada tos lielu un svarīgu dzīves jēdzienu, dzīves izpratnes lokā.

Lūk, piemēram, Saša Boļšakovs. Tas ir viens no visveiksmīgākajiem tēliem grāmatā. Vecākais ģimenē, «lielais», kā viņu sauc māte, viņš pašizlīdzīgi noņemams ar pieciem mazajiem un visu

Pionieru vadītāja Mitjas un skolotāja Sergeja Nikolajeviča ietekmes rezultātā visu šo notikumu istie vaininieki atzīstas, un sarežģītāks kļūst atzīšanās. Bērni sekmīgi pārvar nepareizo izpratni par draudzību un biedriskumu. Vaseka Trubačeva vienība kļūst par skolas labāko pionieru vienību. Tā izpelnās premiju — braucienu uz Ukrainu.

Grāmatas otrā daļā bērni ierodas Ukrainas kolchozā un iepazīstas ar tā laudim. Starp vieniem un otriem nodibinās cieša draudzība. Stepana Iljičs, viņa sieva, vecmāte Ivga viesmīgi uzņem viesus no Maskavas. Vaseks Trubačevs tuvu sadraudzējas ar Ģeņku.

Pēc dažām dienām Maskavas pionieri dodas pārgājienā. Tur, dziļā mežā, viņus pārsteidz bargā vēsts — sācies karš...

Vienkāršā valodā, bez liekas afektācijas autore notēlo mazos varoņus, kas, viņiem pašiem negaidot, nokļuvi hitleriešu okupētajā teritorijā. Cik vien tas ir viņu spēkos un iespējās, Maskavas pionieri palīdz pieaugušajiem cīnīties pret fašistiem, parādot apbrīnojamu vīrišķību, drosmi, izturību un atjautību. Dažkārt bērniem liekas, ka viņu spēki tuvojās izsīkumam. Šajos rūgtajos brīžos ar lielu mīlestību un rūpību viņiem nāk palīgā pieaugušie.

Karš ir pārbaude gan pieaugušo, gan arī bērnu raksturiem, viņu rakstura īpašībām. Vārgais Seva Maļutins varonīgi izturēja grūto gājieni vienīgi tāpēc, ka bija trenējies un norūdījies skolā. Nura Siničina grāmatas pirmajā daļā bija nejutīga, neatsaucīga un egoistiska meitene. Bet kara laikā, cildeno un augsto Dzimtenes mīlestības jūtu, tāpat saviem draugiem veltīto draudzības jūtu ietekmē, viņa atrod sevī spēkus vīrišķīgi nest mazo Pavliķu un iegūst vispārēju mīlestību un visu apkārtējo cieņu.

Saša Boļšakovs grāmatas otrā daļā sapulcina ap sevi svešus bērnus un noņemams ar tiem pat vēl vairāk nekā ar saviem istajiem brālītiem un māsām.

Pilnīgi likumiecīgi ir tas, ka Vaļa Stepanova — visas klases sirdsapziņa — izdara varonīgu darbu, aizsēdēt ar savu ķermeni mīļoto skolotāju Marinu Ivanovnu. Meitene iet bojā kopā ar to, tāpēc ka nevar mierīgi noskatīties, kā fašisti aizved nošaut Marinu Ivanovnu, kas viņai ir tik tuva un dārga.

V. Osejeva parāda savus varoņus, atklājot viņu raksturus darbībā. Gan pieaugušos, gan bērnus vieno Dzimtenes mīlestība un nāids pret lenaīdnieku.

Stepans Iljičs, Mitja, vecmāmiņa Ivga, vecmāmiņa gluži tāpat ienīst fašistus, kā tos nīst Vaseks Trubačevs, Ģeņka, Mazins, Odincovs un citi bērni.

Gādīgi un uzmanīgi ved Osejeva savus varoņus pa grūto ceļu. Katram no tiem viņa izvēlējusies savu pieeju, savu atslēdziņu, ar kuras palīdzību rakstniece atver un parāda visu, kas lolots bērna dvēseles dzīlēs. Viņa dziļi jo dziļi ieskatās bērnu leksējā pasaulē, prasmīgi pamāca un vada tos, darot visu ar lielu taktu, ko spēj vienīgi īsts mākslinieks.

Katru dienu bērnu bibliotēkās jaunie lasītāji jautā, vai vēl nav iznākusi trešā daļa stāstam par Vaseku Trubačevu. Rakstniece nepagūst «pat atbildēt uz simtiem vēstulju, kas viņai pienāk no visām Padomju Savienības malām. Un ne tikai no padomju zemes dažādiem novadiem. Kopš tā laika, kad Osejevas stāsts «Vaseks Trubačevs un viņa biedri» laists klajā vairākās tautas demokrātijās zemēs, rakstniece bieži saņem vēstules arī no ārzemēm.

Grāmata «Vaseks Trubačevs un viņa biedri» spēj modināt interesi ne tikvien bērnos. To ar patiesu prieku izlasīs arī pieaugušie. Izlasīs un izdarīs pašiem noderīgus secinājumus, jo šis darbs sniedz atbildi uz daudziem jautājumiem, kas rodas vecākiem un skolotājiem.

L. Ļesnaja

Kas vainīgs?

(Piezīmes pie Zana Grīvas raksta „Par latviešu padomju dramaturģijas augšupeju”)

Pēdējā laikā visa padomju prese plevērsīzīcu vēribu dramaturģijas jautājumiem. Tas tāpēc, ka dramaturģija patlaban ir viens no visatpaukošākajiem mūsu literatūras žanriem, kas nekādi neapmierina mūsu teatru strauji augošās prasības.

Dramaturģijas atpalicība izjūtama arī mūsu republikā. Ja atskatāmies uz to ražu, ko pēdējos divos gados devuši Padomju Latvijas dramaturģi, tad tā ne kvantitatīvi, ne kvalitatīvi nav tāda, kas kaut cik varētu apmierināt mūsu republikas darbaļaužu prasības. Elīnas, Zālītes «Spēka avots», Arvida Grīguļa «Kramā ir uguns», M. Zuntnera un A. Vilka «Liesma naktī», A. Brodeles «Dedzīgās sirdis», N. Vētes «Ar dziesmiņu druva gāju», J. Vanaga un J. Ratnera «Gaišie logi», lūk, viss, ko latviešu dramaturģi sarakstījuši pēdējos divos gados. Runājot par šo lugu idejiski māksliniecisko vērtību, jāsaka, ka tas ir ar lielākiem vai mazākiem trūkumiem un kļūdām. Tomēr pats galvenais trūkums, kas aužas cauri visām lugām ir tāds, ka tās vāji atspoguļo mūsu šīdienes dzīvi, ir zīmētas daudz bālākas krāsās nekā pati dzīve un tāpēc nespēj dziļi savilņot skatītāju. Tātad mūsu dramaturģijas galvenā atpalicības iezīme ir lugu zemais idejiski mākslinieciskais līmenis. Kāpēc tas tā? Kas vainīgs — dramaturģi, kritiķi, teātri, izdevēji?

Uz šo aktuālo jautājumu mēģinājis atbildēt rakstnieks Zanis Grīva «Literatūrā un Mākslā» (14. num.) rakstā «Par latviešu padomju dramaturģijas augšupeju». Konstatējis, ka daži organizatoriski pasākumi «jau radījuši zināmu rosību dramaturģijas laukā, kas liek domāt, ka tuvākā nākotnē mūsu dramaturģija izkļūs no strupceļa», Zanis Grīva tālāk pievēršas jautājumam par šķēršļiem, kas traucē dramaturģijas attīstību. Kādi tad ir šie šķēršļi? Pēc Zana Grīvas domām tie ir, pirmkārt, mūsu teatra kritikas zemais līmenis un, otrkārt, birokrātiska izturēšanās pret dramaturģiem (sevišķi viencelienu) Latvijas Valsts izdevniecības, laikrakstu un žurnālu redakcijās. Taisnība, mūsu teatra kritikas līmenis vēl nav augsts, tāpat taisnība, ka izdevniecības, laikrakstu un žurnālu redakcijās nākas dažreiz pārvarēt dažus birokrātisma elementus. Bet vai tie ir paši galvenie šķēršļi, kas traucējuši līdzinējo dramaturģijas attīstību un noveduši to strupceļā, vai tie ir galvenie vainīgie mūsu dramaturģijas atpalicībā — par to jāizsaka zināmas šaubas.

Mūsu literatūras kritikas vēsturē vispār, un dramaturģijas vēsturē atsevišķi, ir ne mazums gadījumu, kad kritika vai nu darbu nepamatoti salāvē vai nopāļ, bet neatkarīgi no šādas «kritikas» slavas dziesmām vai arī noriešanas, vērtīgs literārs darbs tomēr turpina pastāvēt un iekarot lasītāju masas, turpretim neizdevies darbs nelegūst masu simpatijas un drīz tiek aizmirsts. Tas protams vispār neizslēdz kritikas virzošo lomu dramaturģijas attīstībā, bet liek secināt, ka dramaturģiskā darba mūžs un vērtība vispirms atkarīga no dramaturga mākslinieciskā talanta, meistarības un dzīves pazīšanas. Tāpēc, lai palīdzētu dramaturģijai pacelties augstākā attīstības pakāpē, lai palīdzētu tai radīt jau tuvākā nākotnē idejiski un mākslinieciski augstvērtīgas lugas, vispirms dramaturģu uzmanība jāpievērš viņu līdzšinējā darba galvenajiem trūkumiem un jāpalīdz atklāt to cēloņi. Šķiet, pats galvenais šķērslis, ko latviešu padomju dramaturģi līdz šim nav pārvarējuši savā darbā un kuru nepārvarot nav domājama dramaturģijas strauja attīstība, ir jautājums par dzīves pazīšanu. Istenību dramaturģi vēl vāji studē un dažreiz pat vulgari šo jautājumu izprot. Saka: «Ko jūs man pārmetat dzīves pazīšanas trūkumu — es taču biju rūpnīcā, kolchozā un tur savācu bagātu materiālu savai lugai; visu to es esmu centies atspoguļot savā darbā, bet jūs man pārmetat dzīves nepazīšanu...» Un tomēr, tas vēl par maz. Var katru dienu, katru stundu atrasties dzīves mutlī, var redzēt visinteresantākās parādības, cilvēkus, konfliktus, bet visam tam vērtība ir tikai tad, ja dramaturģis šajās parādībās, cilvēkos, konfliktos ir saskatījis jaunā cīņu ar veco un pārkaussjis to mākslas darbā. Lai dzīvi pareizi atspoguļotu lugā nepietiek tikai ar empirisku materiālu, nepietiek tikai ar to, ka dramaturģis ir nepārtraukti kontaktā ar dzīvi un to vēro. Bez tam vēl nepieciešamas zināšanas, lai pareizi vērtētu sabiedriskās parādības, lai pret tām iņemtu parietiskas pozīcijas un palīdzētu tajās

nostāties arī skatītājam. Mūsu dramaturģijai nav pasīva objektīvās īstenības atspoguļotāja, bet tā palīdz skatītājam orientēties sarežģītos dzīves attīstības procesos un ne tikai orientēties, bet mudina aktīvi tajos iesaistīties un palīdzēt šiem procesiem ritēt saskaņā ar sabiedrības attīstības likumiem. Lūk, tā daudzreiz trūkst dramaturģu darbos un tās ir nepietiekamas dzīves pazīšanas sekas. So trūkumu varēs novērst tikai tad, ja dramaturģi dziļi pazīs dzīvi un pareizi prātīs vērtēt tās parādības. Ja dramaturģi būs labi apbruņojies ar marksisma-leninisma idejiskajiem ieročiem, tad viņi būs pasargāti no kļūdām sabiedrisko parādību un spēku samēru atspoguļošanā. Tas būs liels solis uz priekšu mūsu dramaturģijas attīstībā.

Protams, runājot par dramaturģijas likteņiem, nevar aplest jautājumu par stāvokli teatra kritiķā. Zanis Grīva savā rakstā šim jautājumam ierāda centrālo vietu. Pēc rakstā autora domām iznāk, ka, ja mums būtu spēcīga kritika, t. i., tāda kritika, kura nekādā nekļūdās, tad latviešu padomju dramaturģija nebūtu nonākusi tādā stāvoklī, kādā tā atrodas patlaban. Taisnība, kritika aicina audzināt autoru un labvēlīgi ietekmēt daijliteratūras, tai skaitā arī dramaturģijas, attīstību. Bet tajā pašā laikā jāizsaka zināmas šaubas par to, ka kritikas atpalicība ir vienīgais un galvenais faktors, kas valnojam dramaturģijas vājājo ražā.

Kritikas vājumu Zanis Grīva galvenokārt saskata bezkonfliktu teorijas sludināšanā un ar to arī apreibojas. Bet teatru kritikai maz līdzēts ar faktu konstatēšanu. Lai teatru kritika nostātos uz pareiza ceļa, nepieciešams arī atklāt tās trūkumu un kļūdu galvenos cēloņus. Tāpēc svarīgi atzīmēt, ka divaines teorijas, tai skaitā arī bezkonfliktu teorija, subjektīvi un patvaļīgi vērtējumi varēja izaugt tikai tur, kur trūkst drošu teoretisku pamatu.

Mūsu teatru kritiķi, tāpat kā dramaturģi, vēl vāji orientējas marksisma-leninisma, tāpat dramaturģijas un teatra mākslas teorijā. Tas ir viens no galvenajiem cēloņiem, kāpēc teatru kritika bezspējīga palīdzēt dramaturģiem un teatru kolektīviem. Teatru kritiķis uzlabošanās nav domājama bez organizētas teatru kritiķu sistematiskas kvalifikācijas līmeņa celšanas. Rūpējoties par mūsu dramaturģijas attīstību, tas galvenokārt jāuzņemas Rakstnieku savienībai.

Ja patlaban dienas kārtībā izvirzīts jautājums par dramaturģijas stāvokli, tad tas darīts ne tāpēc, ka mūsu teatrim vajadzīgas jebkuras lugas, bet gan tāpēc, ka vajadzīgas daudz augstāka idejiski mākslinieciska līmeņa lugas, nekā tās, ko līdz šim devuši dramaturģi. To pašu var attiecināt arī uz viencelienu. Tāpēc parsteldzoša ir Zana Grīvas nostāja jautājumā par viencelienu pavairošanu un izplatīšanu. Taisnība, viencelienu — oriģināldarbu mums ir maz. Tas tāpēc, ka mūsu republikas vadošie dramaturģi pēdējā laikā gandrīz pilnīgi pametuši novārtā viencelienu žanru. Tas atstāts vienīgi jauno autoru ziņā un rezultātā — mākslinieciskai pašdarbībai ir iespēja tikai retos gadījumos iestudēt viencelienu — oriģināldarbu. Bet izeja no šī stāvokļa nebūt nav jāmeklē no tās vietas, no kuras ieteic iesākt Zanis Grīva, t. i., ka visi uzrakstītie viencelieni ar lielu steigu jālaiž tautā, neprasot pat kāda tiem kvalitāte. Klajā jālaiž tie viencelieni, kas atbilst šīdienes augstākajam prasībām.

Viencelienu rašanās tikai tad būs nodrošināta, ja arī visi vadošie dramaturģi ieslēgsies šajā svarīgajā darbā. Tas, pirmkārt, jāsaprot pašiem dramaturģiem, Rakstnieku savienībai, un Latvijas Valsts izdevniecībai uz to jāmobilizē visi mūsu dramaturģi.

Tātad, kādi ir galvenie secinājumi no visa še teiktā? Pirmkārt, mūsu dramaturģijas augšupeja atkarīga no pašiem dramaturģiem, atkarīga no tā, cik pamatīgi viņi apguvis labākās krievu klasiskās un padomju dramaturģijas tradīcijas, atkarīga no tā, cik dziļi dramaturģi spēj ieskatīties dzīvē, to izprast un atspoguļot mākslas darbā. Otrkārt, mūsu dramaturģijas panākumi atkarīgi no tā, kādu praktisku palīdzību dramaturģiem turpmāk sniegs Rakstnieku savienība, teātri, laikrakstu, žurnālu un grāmatu izdevniecību redakcijas; un, treškārt, no tā, kādu palīdzību dramaturģijai spēš sniegt kritiķi.

P. Baugis

Jankas Kupalas atcere

Sakarā ar baltkrievu Tautas dzejnieka Jankas Kupalas nāves 10. gadadienu (š. g. 28. jūnijā) un dzimšanas 70. gadadienu (š. g. 7. jūlijā) atceri Baltkrievijā un Ukrainā nodibinātas dzejnieka piemiņas sarīkojumu komisijas. Baltkrievijas republikaniskā komisi-

jā, kuras priekšsēdētājs ir Izglītības ministrs I. Iljušins, ietilpst rakstnieki P. Brovka, A. Kuļešovs, P. Glebka u. c., komponisti I. Kikockis, aktieris B. Platonovs, Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks P. Ļutarovičs un citi.

Ukrainas republikaniskās komisijas

priekšsēdētājs ir UPSR Zinātņu akadēmijas Valodniecības, folkloras un etnogrāfijas instituta direktors dzejnieks Maksims Riļskis. Ukrainu valodā paredzēts laist klajā jaunus Jankas Kupalas darbu tulkojumus: «Izlasī», lugu «Pauļinka» (P. Tičinas tulk.) un citus.

JAUNO MĀKSLINIEKU SKATES NOSLĒGUMS

Padomju mākslas jaunatne

SKATES REZULTĀTI

Noslēgusies Jauno mākslas darbinieku republikaniskā skate.

Nekur citur pasaulē jaunatnei nav dotas tik bagātas iespējas veidoties un izkopt savus talantus kā mūsu socialistiskajā Tēvzemē. Agrāk nebijuši, citur neiespējami vērtēni pie mums guvusi mākslas izglītība, atbildīgus radošus uzdevumus jaunatne saņem mākslas iestādēs, Trīspadsmit teātra mākslas augstskolas gatavo jaunus kadru padomju teātriem, bet republikas un nacionālās apgabali, kuros nav teātra augstskolu, apmāca savu talantīgo jaunatni Maskavas un Leningradas augstskolu nacionālajās studijās. Tas apstāklis, ka jauno aktieru audzināšana pie mums notiek vienīgi augstākās izglītības sistēmā, liecina par lielajām prasībām un nopietno pieeju teātra mākslas jautājumiem. Līdzīgā kārtā mākslās darbiniekus ar augstskolas izglītību gatavo desmitmit konservatoriju un mākslas akadēmiju. Pēc skolu beigšanas, slāpējoties radošā darbā, jaunatne turpina augt un mācīties izcilu mākslas meistaru vadībā, kas viņai atdod savu bagāto pieredzi.

Tāpēc arī padomju māksla diendienā papildinās ar jauniem spīgtiem talantiem, tāpēc mūsu mākslas jaunatne vienmēr izmēģina pašu augstāko līmeni starptautiskos festivālos, dziedā un muziku sacensībās, kinomākslā. Un vispirms tas notiek tāpēc, ka viņi mācījušies ar savu mākslu kalpot darba tautai, cīnīties par cilvēces progresīvajām idejām, par tautu draudzību, mieru, par komunismu.

Republikaniskā skate par jaunu apliecināja, kādu nozīmīgu lomu veic jaunatne Padomju Latvijas mākslas attīstībā. Jauni, padomju augstskolas beiguši mākslinieki darbojas visās mākslas dzīves nozarēs, teātros, koncertu iestādēs, turklāt gadu no gada aug viņu meistariības līmenis. Baletmeistars Jevgeņijs Canga pēc augstli novērtēta baleta «Brīvības sakta» iestudējuma tālākos darbos pierādījis, ka spējis patstāvīgi un nopietni analizēt baleta libretu un muziku, ierosināt un veikt nozīmīgus radošus papildinājumus. Ipaši tas sakāms par «Esmeraldas» jauno iestudējumu. Sajā darbā atzīmējams arī Operas un baleta teātra jaunais diriģents Richards Glāzups. Nesen viņš beidza Valsts konservatorijas diriģentu fakultāti, drīz beigs otru — kompozīcijas fakultāti. Saskaņā ar pārkārtojumiem «Esmeraldas» libretā, lai jo skaidrāk izteiktu baleta ideju, R. Glāzups vairākiem skatiem uzrakstīja jaunu muziku, kas pilnām iekļāvās izrādēs muzikālās dramaturģijas stilā un darīja bagātākus tēlu raksturojumus.

Operas un baleta teātri prot strādāt ar jaunatni, liela vērtība te piegrieza jaunatnes idejiskajai audzināšanai, jaunatnei droši uzliec atbildīgus uzdevumus. Skates 3. gājienā ar labiem panākumiem vēl piedalījās dziedot P. Grāvelis, V. Davidone, baleta mākslinieki J. Pankrate, A. Vilciņa, T. Zvirgzdiņa, V. Bļinovs, V. Cukanovs, N. Korjagins.

Lielu un sekmīgu darbu ar jaunatni veic Akadēmiskā operas teātris. Te darbojas pieredzē bagāti mākslas meistari un pedagogi A. Amtmanis-Briedītis un Vera Baluna, viņu vadībā pēckāra gados izauguši daudzi talantīgi aktieri. Velta Līne šodien kļuvis par vienu no izcilākām padomju skatuves māksliniecēm. Jaunas radošas spējas skatē apliecināja M. Grinberga, A. Feldmanis, J. Kubilis. Dailes teātra jauno aktieru vidū īpaši izdalās Vija Artmane, V. Skulme, V. Brangule, Krievu drammas teātri — A. Isajeva, L. Zolotuchins, Jaunatnes teātri R. Dambrians un režisors P. Homskis, Muzikālajā komēdijā A. Kiseļova, L. Mabo, J. Pirvics, Jelgavas teātri — V. Singajevska, Liepājas — Dz. Ritenberga, V. Zvaigzne, Valmierā — M. Adamova un K. Lorencis, Baltijas flotes teātri — N. Kriļova, G. Gladkicis. Tas liecina, ka visos mūsu republikas teātros (izņemot Daugavpils teātri) jaunatne iesaistīta atbildīgā radošā darbā un kopā ar skatuves mākslas meistariem nozīmīgi veicina mūsu teātra mākslas attīstību.

Līdzīgā kārtā jaunatnes loma aizvien pleaug Valsts filharmonijas un Radiokomitejas darbā. Par mūsu labākajiem muzikāliem pēckāra gados kļuvis vijolniece L. Rubene, čellists E. Bertovskis, pianisti N. Fedorovskis, N. Sredere, V. Cirule. Turpinādams mācības aspranturā, ar labiem panākumiem skatē piedalījās jaunais diriģents J. Dūmiņš, mūsu dziedot saimī vērtīgi papildina L. Rjabova, augstā mākslinieciskā līmenī darbojas Radiokomitejas stīgu

kvartets. Skates 3. gājienā izvirzījās jaunie teātru dekoratori — T. Afanasjeva, H. Pito un P. Sēnhofs.

Skatē piedalījās arī Konservatorijas talantīgākie audzēkņi, dziedot M. Berga, I. Feigelsons, kokiļētāja Dz. Jansone un teātra fakultātes izlaiduma kursa studenti — H. Romanova, B. Indriksone un E. Dūda.

Taču skate atklāja arī vairākus nopietnus trūkumus jaunatnes darbā un audzināšanā. Režisori neseko iestudētās lomas attīstībai, dažkārt ievada jauno aktieri atbildīgā lomā ar nepietiekamu mēģinājumu skaitu, neveic teātros pastāvīgu darbu K. S. Staņislavskā sistēmas apgušanai, nepietiekami strādā jaunatnes idejiskā audzināšanā. Teātra fakultātes vadība un mākslas meistari neseko un nepalīdz jaunatnei tās darbā teātros, īpaši perifērijā. Nav pastāvīga, cieša kontakta atsevišķu teātru mākslas jaunatnei.

Noslēguma konferencē vairāki skates dalībnieki pamatoti kritizēja republikaniskās komisijas un Mākslas lietu pārvaldes neapmierinošo darbu skates organizēšanā. Pārāk vēlu teātros saņem skates notikumus, vairākās izrādēs neieradās nevien komisijas loceklis un nenotika jauno aktieru darba iztirzāšana. Tas mazināja skates nozīmi.

Taču teātru vadībai jāpatur vērā, ka ar jaunatni jāstrādā vienmēr, ne tikai skates laikā, ka jebkurā brīdī teātrim vajag sniegt pilnvērtīgas izrādes ar jaunatnes piedalīšanos.

Skates laikā pacēlās diskusija par to, vai pareizi iesaistīt teātra fakultātes audzēkņus teātru iestudējumos. Daudz patiesības ir šādas audzināšanas metodes aizstāvējumā — jaunajam aktierim vajaga iepazīties ar teātra darbu apstākļiem, kur loma jāgatavo īsākā laikā nekā augstskolā, kur izrādes režisors nevar jaunajam aktierim veikt tik daudz laika kā režisors pedagogs. Svarīgs arī kopīgs radošs darbs ar skatuves meistariem, tāpat saskare ar skatuju zālī. Taču te jāpatur prātīgi rīkoties, lai netraucētu mācību procesu, teoretisko un vispārīgā izpratnē priekšmetu apgušanu. Sakarā ar V. Balunas rakstu «Literatūra un Māksla» s. g. 7. numurā, skates dalībnieku grupa iesūtija laikrakstam vēstuli, kurā pamatojot norāda, ka atsevišķu studentu prakse teātri kavē citiem normāli gatavot diplomdarba izrādē, bet teātra fakultātes uzdevums sistematiskā pedagogiskā darbā vienādi sagatavot visus studentus un visiem republikas teātriem.

Sādu vēstuli, bez šaubām, radījis arī tas apstāklis, ka teātru izrādēs galvenokārt iesaista pašus talantīgākos studentus, aizmirstot par pārējiem, kuriem šāda prakse liktos vēl jo vairāk vajadzīga. Teātra fakultāte vajag saprātīgi, plānvēlīgi atrisināt šo jautājumu, saskaņojot praksi teātri ar fakultātes mācību programmu un jauno aktieru audzināšanas uzdevumiem.

Atzīmējot nenoliedzamus panākumus jauno mākslinieku darbā, skates noslēguma konference norādīja, ka jaunatne nedrīkst pārvērtēt savas spējas un savu māksliniecisko gatavību, ka jaunajam padomju māksliniekam pastāvīgi jāmacās un vispirma kārtā jāceļ savs idejiskā politiskā zināšanu līmenis. Ar šo uzdevumu diendienā jānodarbojas teātru vadībai un komjaunatnes organizācijām.

Konference atzīmēja, ka padomju luga, opera, dziesma ir pats vērtīgākais materiāls jauno mākslinieku audzināšanā — bet pārāk maz padomju repertuāra bija skates izrādēs. Arī noslēguma koncertā galvenokārt dominēja klasika.

Par vienu no svarīgākajiem uzdevumiem turpmākajā darbā skate nosacīja jauno aktieru profesionālās mācības, semināru, lekciju organizēšanu, plaši te iesaistot arī perifērijas teātru jaunatni.

Jaunie mākslas darbinieki apliecināja, ka viņi grib atdot visus savus spēkus un zināšanas padomju mākslas tālākai attīstībai, piedaloties padomju tautas idejiskajā audzināšanā, pildot VK(b)P CK vēsturiskajos lēmumos nosacītos uzdevumus, radot lielā Staļina laikmeta cienīgus darbus.

Pēc skates noslēguma jāturpinās pastāvīgām nopietnam darbam ar jaunatni, lai mūsu mākslas dzīve celtos aizvien jaunu sasniegumu kalnā.

Fr. Rokpelnis

Jauno skatuves un estrādes mākslinieku skate republikā piedalījušies — 1. gājienā 227 un 2. gājienā — 188 mākslinieki. Skates otrā gājienā ietilpušas 108 teātra izrādes un 8 koncerti. Saskaņā ar vērtējumu, ko sniegusi skates republikaniskā komisija, Latvijas PSR Ministru Padomes Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks īpaši pavēlē fiksējis šādas skates rezultātus: Uz skates III gājiena izvirzīti un ar goda nozīmi «Skates III gājiena dalībnieks» apbalvoti 50 jaunie mākslinieki:

Operas un baleta teātri — galvenais baletmeistars, Staļina premijas laureāts Jevgeņijs Canga, diriģents Richards Glāzups, solisti Pēteris Grāvelis, Vera Davidone, baleta solisti Valentīns Bļinovs, Tamara Zvirgzdiņa, Staļina premijas laureāte Jāņa Pankrate, Nikolajs Korjagins, Ausma Vilciņa un Vladimirs Cukanovs;

Akadēmiskajā drammas teātri — Staļina premiju laureāte Velta Līne, aktieri Maiga Grinberga, Arkadijs Feldmanis, Jānis Kubilis un dekorators Helmutis Puto;

Dailes teātri — aktieri Vija Artmane, Vija Brangule un Valentīns Skulme;

Krievu drammas teātri — aktieri Lēvs Zolotuchins un Alla Isajeva;

Jaunatnes teātri — aktieris Rūdolfs Dambrians un režisors Pāvels Homskis; Muzikālās komēdijas teātri — aktieri Jānis Pirvics, Alla Kiseļova un Lilijs Mabo;

Leļļu teātri — dekorators Pauls Sēnhofs;

Jelgavas teātri — aktrise Vera Singajevska;

Valmieras teātri — aktieri Marija Adamova un Kārlis Lorencis;

Liepājas teātri — aktieri Dzidra Ritenberga un Viktors Zvaigzne;

Baltijas flotes teātri — aktieri Georgijs Gladkicis, Jevgeņija Kriļova un dekoratore Tatjana Afanasjeva;

Filharmonijā — dziedātāja Ludmila Rjabova, pianiste Natalija Sredere, čellists Ernests Bertovskis, kordinģents Jānis Dūmiņš, vijolniece Lida Rubene, pianists Nikolajs Fedorovskis;

Konservatorijā — kokiļētāja Dzidra Jansone, dziedātāji Marija Berga un Izraels Feigelsons;

Konservatorijas teātra fakultātē — Helena Romanova, Baiba Indriksone un Eleonora Dūda;

Radiokomitejā — vijolnieki Indulis Dālmānis, Gastons Brachmanis, altists Bernhards Tiltiņš un pianiste Vilma Cirule.

R. Glāzupam, H. Puto, V. Artmanei, A. Isajevai, R. Dambrianam, H. Algam, K. Lorencim, G. Gladkicim, P. Sēnhofam, Dz. Ritenbergam, J. Pirvicam un N. Fedorovskim piešķirti bezmaksas radošie komandējumi.

Ar Mākslas lietu pārvaldes Goda rakstiem apbalvoti šādi jaunie mākslinieki:

Operas un baleta teātri — P. Grāvelis, T. Zvirgzdiņa, J. Pankrate, N. Korjagins, A. Vilciņa, baleta mākslinieks Z. Panders, orķestra mākslinieki J. Bremāns un U. Zagaia; Akadēmiskajā drammas teātri — M. Grinberga, J. Kubilis, H. Puto un aktieris

E. Britiņš; Dailes teātri — aktieri V. Skulme, H. Liepiņš un dekorators O. Muiznieks; Krievu drammas teātri — aktieris A. Augšskaps; Jaunatnes teātri — aktieri L. Duceca, R. Svecova un A. Astrovs; Muzikālās komēdijas teātri — aktieri J. Pirvics, L. Mabo, V. Ruško un E. Zveja; Leļļu teātri — P. Sēnhofs, aktrise Z. Blumentāle un T. Tušakajeva; Jelgavas teātri — aktieri V. Singajevska, L. Daugaviete un H. Algars; Valmieras teātri — aktieri M. Adamova, K. Lorencis un R. Birgere; Daugavpils teātri — aktieri N. Altšulers; Liepājas teātri — aktieri Dz. Ritenberga, L. Locenieks un A. Maizuks; Baltijas flotes teātri — J. Kriļova un T. Afanasjeva; Konservatorijā — M. Berga, I. Feigelsons, B. Bobjakins, V. Jakāns, R. Sulova un D. Graubiņa.

Ar Latvijas LKJS CK Goda rakstiem apbalvoti Operas un baleta teātra mākslinieki — J. Canga, R. Glāzups, V. Bļinovs un A. Simsons, Akadēmiskajā drammas teātra aktieris A. Feldmanis, Dailes teātra aktieri V. Brangule, O. Berziņš, E. Pāvuls, R. Sleiēre, Krievu drammas teātra aktieri L. Zolotuchins, A. Isajeva, L. Krestovnikova, Jaunatnes teātra aktieris R. Dambrians, Muzikālās komēdijas teātra aktrise A. Kiseļova, vijolniece L. Rubene, Konservatorijas studenti H. Romanova, B. Indriksone, E. Dūda, A. Liniņš, Z. Buša, I. Hincenberga, D. Vilpa, E. Jofe, Liepājas teātra aktieri V. Zvaigzne un Z. Stungure un Baltijas flotes teātra aktieri T. Solodovņikova un N. Roščina.

Noslēguma konference un koncerts

19. maijā Jaunatnes teātri notika jauno teātru un estrādes mākslinieku skates noslēguma konference. Par skates rezultātiem, jauno mākslinieku audzināšanas stāvokli republikā un uzdevumiem jauno mākslinieku idejiskā politiskās un profesionālās audzināšanas uzlabošanai referēja Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks Fr. Rokpelnis. Konference piedalījās un par atsevišķām jauno aktieru audzināšanas problēmām runāja Staļina premijas laureāts G. Tovstonogovs.

Kritiskas piezīmes par dažu teātru vadības un Mākslas lietu pārvaldes nepietiekamo uzmanību skates sagatavošanā un rezultātu analīzē sniedza runātāji debatēs — skates dalībnieki P. Grāvelis, A. Feldmanis, L. Zolotuchins, V. Grinberga, P. Homskis, M. Adamova, J. Dūmiņš, V. Cukanovs un citi. Vairāki runātāji norādīja, ka skates nozīme būtu ievērojami cēlāka, ja visi teātri būtu nodrošinājuši jaunajiem māksliniekiem pietiekamu mēģinājumu skaitu un kvalificētu palīdzību skates repertuāra sagatavošanai, kā arī, ja skates izrāžu un koncertu iztirzājumi būtu bijuši vēl plašāki un pamatīgāki.

Vakarā Dailes teātri notika skates noslēguma koncerts, kura daudzpusīgo programmu izpildīja uz skates 3. gājiena izvirzītie jaunie mākslinieki. Lielais dalībnieku skaits un priekšnesumu dažādība žanra ziņā, protams, piešķir koncertam fragmentāru raksturu, taču arī šādā veidā koncertā spoži atklājās mūsu mākslas uzplaukuma un augšupējas aina. Tā ir Padomju Latvijas mākslas nākotne, kas dziesmās, dejās, instrumentālās muzikas priekšnesumos, teātra uzvedumu fragmentos mirdzēt mirdzēja uz Dailes teātra skatuves. Vērtīgi sekodami garajai priekšnesumu virknei, skatītāji un klausītāji vēleizpārlecinājās, ka pieredzes bagātajiem vecākajiem vidējās paaudzes māksliniekiem izaugusi talantīga, telami sagatavota maipa. Cildens lepnums un dziļš gandarījums par padomju mākslu, par nērobožotajām attīstības perspektīvām, kas padomju zemē atvērtas ikvienam māksliniekam — lūk, sajūtas, ko šis koncerts modināja dalībniekos un skatītāju zālē.

Koncertu ievadīja Valsts koris. Diriģenta J. Dūmiņa vadībā tas dziedāja Aleksandrova «Kantāti par Staļinu», Vitola «Saules svētkus» un moldavu tautas dziesmu «Tikai tā». Katrai no šīm dziesmām īpatnēja skaņu valoda, savdabīgi izteiksmes līdzekļi. J. Dūmiņš vienlīdz labi spēja veidot monumentālo kantāti, atšķēlēt Vitola smalko skaņu rakstu un organiski iekļauties moldavu dziesmas spriegajā ritmikā, dzīvespriekā pārpilnībā. Klausītāji sveica nobriedušu, augstu muzikālo kultūru apguvušu diriģentu. «Kantāti par Staļinu» klavierpavadījumu droši, piekļāvīgi spēlēja N. Sredere. Koncerta turpinā-

jumā savu tehnisko gatavību un spēju iestāties dažādu komponistu muzikas tēlu pasaulē viņa parādīja, atskaņojot Rachmaninova preludi un Sopena valsī.

Telcama dalrūnas kultūra, iedziļināšanās saturā, vienkāršība un patiesīgums raksturoja Viļas Brangules sniegumu A. Upīša un jo sevišķi Viļas Artmanes sniegumu A. Fadejeva prozas izpildījumā.

Vairāku teātru jaunie mākslinieki skates noslēguma koncertam bija sagatavojuši lugu fragmentus. Velta Līne, Eleonora Dūda un Kārlis Trencis radīja skatu no Turgeņeva lugas «Mēness uz laukiem». Izkopta aktiera mākslas meistariība, prasme atklāt vismaikākās emociju nianšes V. Līnes tēlojumā lieliski harmonēja ar skaidro, bērnišķīgi naivo Verīpas tēlu, ko bija izveidojusi E. Dūda.

Teātra fakultātes pēdējā kursa studentes Helena Romanova un Baiba Indriksone A. Upīša «Zaļās zemes» fragmentā parādīja, ka mūsu aktieru saime kļūst bagātāka ar divām spējīgām, profesionālo māku labi apguvušām māksliniecēm. Ošu Annas tēlu H. Romanova prata pacelt patiesas traģiskas augstumsos.

Akadēmiskajā drammas teātra jaunie aktieri Maiga Grinberga, Jānis Kubilis un Arkadijs Feldmanis sadarībā ar saviem vecākajiem darba biedriem — Staļina premijas laureāti L. Eriku, K. Kvēpu un V. Svarcu — sniedza ainu no G. Gullias stāsta «Labā pilsētā» dramatizējuma. Arī šis priekšnesums pilnām atbilda koncerta augstajam mākslinieciskajam līmenim, no vislabākās puses parādīja jauno skatuves mākslinieku profesionālo meistariību, prasmi veidot padomju cilvēku tēlus. Sevišķi iepriecināja M. Grinbergas veikums Svetlanas lomā. Bijām liecinieki apbrīnojamai spējai iedziļinoties bērna iekšējā pasaulē, atklāt padomju bērnu interešu daudzpusību, garīgo attīstību. Skaidrs, mērķtiecīgs, kvēla temperamenta aparots bija J. Kubila tēlojums Smela Kulambas lomā. Ar dažiem zīmīgiem vilcieniem dzīva, pilnāsīgā cilvēka vaibstus šofera Mišas tēlam prātis piešķirt Arkadijs Feldmanis.

Spilgtu komiķa talantu, prasmi noturēt labas gaumes robežas sadarbībā ar M. Kalnakārklī Mijutina operetes «Trembita» fragmentā demonstrēja Muzikālās komēdijas teātra aktieris Jānis Pirvics. Daudzdošoais jaunais mākslinieks acīm redzot vienlīdz droši jūtas kā dziedājumā un dejojuma, tā arī tieši tēlojuma novadā.

Dunajevska operetes «Brīvie vēji» fragmentā tikami dziedāja un vingri devoja Alla Kiseļova, kuras partneris bija A. Lazdiņš. Par telcamu mākslinieci muzikālās komēdijas žanrā sevi parādīja Lilijs Mabo, kuras temperamentīgā deja liecināja par aktiķes plašajām iespējām operetē.

Visai īpatnējs ir Veras Singajevskas

talants. Luksa, Barto un Zilinska darbā izpildījumā viņa demonstrēja interesantas spējas bērnu runas un dziedāšanas atdarināšanā.

Jaunatnes teātra aktieri R. Dambrians, A. Astrovs un G. Pazuškovs uzveda Fasta romāna «Brīvības ceļš» dramatizējuma fragmentu. Lielā, emocionālā bagātā, iekšējās kvēles pārpilnā monoloģā R. Dambrianam izdevās telcaml parādīt savu talantu labākas īpašības, spēju veidot monumentālu tēlu.

Jaunie baleta solisti Ausma Vilciņa un Nikolajs Korjagins tehniski droši, bagātīgi atklājot dziļu pārdzīvojumu, plevilcīgi lirisks noskaņā devoja adagio no Čaikovska baleta «Gulbju ezers».

Lielas sekmes koncertā guva jauno vokālistu priekšnesumi. Operas un baleta teātra solisti Pēteris Grāvelis spoži nodziedāja Jeļecku ariju no Čaikovska operas «Pika dāma» un Montinelli populāro dziesmu «Miera palodis» un kopā ar Veru Davidoni Chrennikova «Studentu dziesmu». Abi dziedot iepriecināja ar skaistu kantilēnu, rūpīgi izveidotu muzikālo frazi, labu dīkiju. Telktais visnotaļ attiecināms arī uz Filharmonijas solisti Ludmilu Rjabovu, kura Guno Margarelas arijas izpildījumā spēja parādīt gan meistariģu balsi, tehniku, gan prasmi atklāt dziedājuma saturu.

Bagātu balsi materialu un nopietnās studijas iegūtu profesionālu veiksmi demonstrēja konservatorijas studenti Marija Berga un Izraels Feigelsons. Patika, ka repertuāra izvēlē viņi nebija vadījušies no domas gūt vieglus panākumus ar plaši pazīstamu dziesmu atskaņojumiem, bet centās parādīt klausītājiem savas spējas mazāk pazīstama, ar lielu idejisku saturu piesātinātā repertuāra interpretēšanā (arijas no Meitusa operas «Jaunā gvarde»).

Augstvērtīgs koncertā bija arī instrumentālistu sniegums. Vispirms tas sakāms par Lidu Rubeni, kura Venaska polonezes izpildījumā no vislabākās puses parādīja savu meistariģu un muzikalitāti. Lielisks bija arī Ernests Bertovska priekšnesums. Plašs, apbrīnojami skaists tonis un priekšzīmīga tehnika saistīja tiklab Kjuī, kā arī Sarasates kompozīciju tulkojumā. Dvoržaka stīgu kvarteta divu daļu atskaņojumā nevainojami muzicēja Radiokomitejas stīgu kvartets: Indulis Dālmānis, Gastons Brachmanis, Bernhards Tiltiņš un Ernests Bertovskis. Saistīt saistīja telcaml saliedētais ansamblis.

Tautas instrumentā — kokles plašās iespējas profesionālajā mākslā uzskatāmi parādīja Dzidra Jansone, atskaņojot Griga un Melngaila darbus.

Skates noslēguma koncerts apliecināja, ka mūsu māksla nemitīgi aug un pīnveidojas, ka līdztekus vecajiem meistariem lieliskajā izaugsmes procesā redzama, arvien nozīmīgāka vieta pieder arī jaunajiem māksliniekiem.

Revolucionarais cīņā saucējs

Ed. Veidenbauma nāves dienas 60 gadu atceri

Eduards Veidenbaums bija pirmais revolucionarais latviešu dzejnieks, pirmā latviešu valodā sacerētais marksistiskā darba autors, viens no vispirmajiem «jaunās strāvas» revolucionāri demokrātiskajiem cīnītājiem, talantīgs mākslinieks un liels cilvēks. Andrejs Upītis, kura jaunajā romānā «Plaša mākonis» Veidenbauma tēls ir viens no spilgtākajiem, runā par viņa monumentālīti.

Veidenbaums uzauga (dzimis 1867. g.) laikā, kad progresīvā jaunlatviešu kustība iegāja savā beigu posmā, nekāda dzīvāka savilpojoņa nākošajā dzēniekā nesaceldama, atstādama viņa dedzīgās sirds pirmo un neizdziesošo kvēlā idejām, kas auga līdz ar «jauno strāvu» un strādnieku šķiras revolucionārās kustības sākumiem.

Jau 1886. g., ģimnazists būdams, Veidenbaums uzraksta populārzinātnisku rakstu, kas iespēsts pēc autora nāves ar viņa drauga Ed. Treimana-Zvarguļa dotu, valodas ziņā neizdevušos virsrakstu «Gabalš iz tautsaimniecības». Grāmatu cariskā patvaldība konfiscēja, tās izdevēju un redaktoru ieslodzīja cietumā, bet manuskriptam, lai to nevarētu uzturēt, nācās pārrakstīt pāri dažādas citas atzīmes. Šis Veidenbauma darbs tiešām revolucionārs. Sācis ar prelatu starp bagātniekiem («veltējiem») un nabagiem, viņš tūlīt noved pie nozīmīgām, nenoraidāmām konsekvencēm, pie tā, ka visa kapitālistiskā «dzīves kārtība ir slikta, nederīga un ka viņa jāiznīcina». Seko praktisks padoms, kā to izdarīt. Veidenbaums norāda kā nepilnīgu angļu arod biedrību darbu, jo tās «cinās tikai priekš strādnieku ražotājas darbības aizsargāšanas no kapitālistu patvaras, bet ne priekš kapitāla varas galīgas iznīcināšanas, kā to dara socialistu biedrības. Šis biedrības sludina, ka ļaunu vairākuma mokas un ciešanas beigsies tikai tad, ja privatīpašums tiks iznīcināts, ja viņš pāries no privatpersonu rokām visu ļaunu rokās». Autors norāda arī utopisko socialistu mācības, jo «pārgājiens no tagadējās dzīves kārtības pie socialistu kārtības mērīgā ceļā nav izdarāms... šis pārgājiens jāizdara ar varu». Tādā nolūkā — «Strādniekiem vajaga vienoties un biedroties īpaši politiskā partijā, kas ar sparu cenšas iegūt strādnieku šķirai valdības varu...» (retinājums Veidenbauma). Tuvāk šis vienīgais pareizais ceļš izteimēts ar paplašinātu citātu — ar K. Marksa dibinātās I Internacionāles statūtiem.

Kopš 1887. g. Veidenbaums studē Tērbatas universitātē, pieder pie progresīvās studentu Zinātniski literārās biedrības, t. s. «pīpkalonijas» dibinātājiem un vadošajiem darbiniekiem, tās radikālāko tendenču pārstāvjiem. Viņam, E. Eferta-Klusa vārdiem runājot, bija «dzelas simpatijas pret Fr. Roziņu»; savu pēdējo, mēnesi pirms nāves rakstīto, vēstuli Veidenbaums bēdī ar sveicēnu Fr. Roziņam. Arī ievērojamais revolucionārs Fr. Roziņš Veidenbaumu dziļi cienījis un viņa vienreizīgo personību raksturojis vārdiem — «Veidenbaums ir Veidenbaums, un otra tāda jau nav un nebūs». P. Dauge sauc Veidenbaumu par ģenialu.

Viens no galvenajiem «pīpkalonijas» veikumiem bija populārzinātnisku rakstu krājumu «Pūrs» izdošana. Labākos darbus tiem sarakstījis Veidenbaums. Jau 1890. g. viņš norāda, ka toreiz pastāvošo valstu raksturs izpaužas «maza pulciņa priekšrocības un lielākās ļaunās daļas verdzībā un beztiesībā». Materialistiskajam pasaules uzskatam viņš rod pamatojumu arī dabas zinātnēs, noteikti noraidot tolaik populāro enerģētismu — izsmalcinātu filozofiskā idealisma paveidu, ko sludināja prof. Ostvalds, mācīdams, ka primārais ir kāds irracionāls, no materiālas neatkarīgs spēks, ka materiāla esot sastingusi enerģija. 1891. g. Veidenbaums raksta: «... ir tiešām jā-

baidās... uzskatīt spēkus... par kādām nesaprotamām varām, tā sakot gaumiem, kam nav miesas... daži slaveni vīri tiešām nokļuvuši pie šādām domām. Viņi prātoja, ka spēki radījuši ķermeņus, ka spēki radījuši būtne... Šāda iedomā sliktāka par nezināšanu.» Veidenbauma pareizais pamatprincips ir — «kustība... nav no ķermeņiem šķirama». «Visinteresantākais un arī tautai visderīgākais», kā rakstīja Veidenbaums vēstulē 1891. g. 12. decembrī, «zināms, neiet caur cenzora šķērēm».

Lai brīvi paustu savus uzskatus, Veidenbaums mēģināja nodibināt sakarus ar darbaļaudžu pārstāvjiem. 1888. g. viņš teicis: «... kas būtu vajadzīgs un derīgs, tas vai nu redaktoriem, vai cenzoram nepatīk. Tad jau labāk mācīt tautu ar muti nekā ar spalvu». Šo principu viņš realizēja. Ed. Treimani-Zvarguļš atceras: «Veidenbaums ar dažu kalpa cilvēku sarunājās tik mīļi, it kā tas būtu viņa vistuvākais draugs. Viņš neliekuļoti nožēloja kalpu bēdīgo stāvokli, viņš stāstīja par sadzīves kārtības nekārtību, par bagātnieku varmācību, par sirds un prāta gaismas vajadzību. Un viņa vārdi plūda tik noteikti un pārliecinoši, un tik silti, ka tie kalpus glūzi elektrizēja».

Vislielākie panākumi šai ziņā bija Veidenbauma dzejojumi, kas sarakstīti 80-to gadu otrā pusē. Kaut cik plašāk (sākumā rokrakstos, vēlāk arī legalos un nelegalos iespiedumos) tie kļuva pazīstami tikai pēc dzejnieka nāves; tad viņa lirika veica ievērojamu revolucionāro darbu. 90-to gadu sākumā vēl diezgan patušajā latviešu dzīves laukā skaidrāk un drošāk nekā jebkur tā laika latviešu literatūrā atskāra Veidenbauma liesmainais saucienis:

Mosties, mosties reiz, svabadais gars,
Celies un salauzi kalpiņas spaudus,
Atpesti cietējus, klušini valdus —
Mosties reiz brīvības cēlajais gars!

Veidenbaums vērsās pret smagajiem apstākļiem, kādos spiests dzīvot darba cilvēks. It īpaši viņa ienaidnieks ir valdošais virsraksts — «šis zemes varene, lepnā varmāka, tumsie varmākas», kas «savus brāļus spaida un plēš».

Veidenbaums uzbrūk ne vien varmākām un «prāģajiem», kas «manīgi citu pūlīgu slauca», bet arī to diendriem — lišķiem, lidējiem un it īpaši «svētajiem liekuljiem» — reliģisko kultu sludinātājiem.

Lai modinātu nomāktos, nežinātos darbaļaudis, viņš arī vērsās arī pret mazdūšību. Veidenbaums nav asarains, nevarīgs līdzraudātājs, bet skarbs, reizē sekmīgs un milēts audzinātājs, kas izrā, bet neatbalda, zob, bet nepazemo, maz sola, bet daudz dod.

Zinādams, ka eksploatacijas jūgs ir būtiskais cēlonis, kas labāks cilvēciskās īpašības sagandējis, Veidenbaums mīl cilvēku un tic tā spējam.

Veidenbaums ir dzejnieks humanists, viņa humanisms — revolucionārs: tas sauc darbaļaudis cīņā par savu atbrīvošanos, aicina «Dzīves asins kauja doties».

... kur lodes dzied,
Kur asins kaujā brīvie vergi let,
Kur skaņas dziesmas atskan trokšņainas,
Un pēklē gažas lepnie varmākas.

Vairāk nekā pusgadsimtu dzejnieka spēcīgā vārdi modināja un mudināja darbaļaudis cīņā pret to apspiedējiem, pret carismu un muižniecību, kā arī pret latviešu pašu buržuāziju. Un arī tagad, brīvajā Padomju Latvijā, viņa dzejoļi nav tikai objekts vēsturei, bet ir joprojām dzīvi. E. Eferta-Klusa vārdiem runājot: «Latviešu proletariātam Ed. Veidenbauma dzeja paliks vienmēr jo dārga kā tā jaunības dzeja, pie kuras tas audzis un kura to apgārojis jau sen pirms 1905. g. revolūcijas ar savu nemiera dvesmu».

A. Vilsons

LATVIJAS PADOMJU KOMPOSITISTU SAVIENĪBĀ

Kora muzikas sekcijas sēdē, piedaloties Republikāniskā tautas mākslas nama pārstāvjiem, iztirzāja jauno kora dziesmu krājumu, ko sakārtojis izdošanai komponists Margers Zariņš. Krājums veltīts mākslinieciskās pašdarbības korim. Tas arī noteicis dziesmu jzvēli — atlasītas mazāk sarežģītas dziesmas.

Jauns, pirmreizējs pasākums — krā-

jumā uzņemti arī pašdarbības koru kolektīvās jaunrades krievnākie paraugi: «Kolchoznieku rudzu druva», «Man uzauga simtu vārpas», «Svešu zemju bagātīnieki» (Bauskas rūp kombināta kora jaunrade), «Dziesma Rīgai» (Medicīnas darbinieku kora jaunrade), «Kolchoznieka līgaviņa» (Lauksaimniecības akadēmijas kora jaunrade), «Rīgas adītāji» u. c.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

Aizvakar notika plaša Rakstnieku savienības, Latvijas LKJS Centrālās Komitejas un Latvijas PSR Izglītības ministrijas rīkotā apspriede par bērnu literatūras jautājumiem.

Referātu «Latviešu padomju bērnu literatūra» nolasiņa žurnāla «Bērni» atbildīgais redaktors V. Kaupuzs. Latviešu padomju bērnu literatūra, vadoties no krievu padomju bērnu literatūras cildenajām tradīcijām, veikusi atzīstamu darbu jaunās paaudzes izglītošanā. To apliecina A. Upīša, V. Lāča, A. Sakses, V. Lukša, A. Grigūļa, J. Vanaga, I. Lēmana, Z. Grīvas, Fr. Rokpeļa un citu autoru labākie darbi bērniem. Šiem vecākās un vidējās paaudzes rakstniekiem blakus aug arī jauni kadri — C. Dinere, B. Saulītis, V. Ošņa, O. Ģermāne, A. Veļans, L. Pēlmanis u. c.

Neraugoties uz to, latviešu padomju bērnu literatūrā ir vēl ievērojami robi. Tie īpaši skaidri saskatāmi ja nēm vērā nesen Maskavā notikušās bērnu literatūras jautājumiem veltītās Vissavienības sanāksmes atzinumus un norādījumus sakarā ar PSRS Padomju rakstnieku savienības 13. plenuma lēmumu izpildi.

Referents sīki analizēja neapmierinošo latviešu padomju literatūras kritikas stāvokli, kura bērnu literatūras problēmas atstājusi pavisam novārtā. Norādījis, ka rakstnieki un dzejnieki vāji pazīst bērnu dzīvi, referents kritizēja atsevišķus B. Saulīša, M. Kļince un V. Jādina, P. Vilpa, C. Dineres un citu darbus.

Kā sevišķi atpaukošus novadus latviešu padomju bērnu literatūrā referents minēja populāri zinātnisko žanru un bērnu dramaturģiju, kuros pēdējos gados nav radies neviena oriģināldarbs. Republikas rakstniekiem jādomā arī par scenarijiem bērnu filmām.

Savā referātā «Skola un bērnu literatūra» Latvijas PSR Izglītības ministra vietnieks R. Miķelsons uzsvēra, ka sekmīgs pedagoga darbs bez piemērotas literatūras bērniem un jaunatnei nav iedomājams. Tādēļ skolu mācības grāmatās, chrestomatiļās jāuzņem paši labākie daiļdarbi ar spilgtiem tēliem, daiļskanīgu valodu. Bērnu valodas attīstība krietni atpaliek Latvijas laukos, jo, kamēr nav izveidoti kolchozu ciemati, valrums bērnu vēl aug savrup, nošķirti. Arī te labai grāmatai jāveic valodas izkopšanas uzdevumi. Referents minēja, ka republikas rakstnieki pagājuši garām daudzām svarīgām, laikmetīgām tēmām, piemēram, par ārpusskolas darbu, jaunajiem naturalistiem, mīcūriniešiem, aviomodelistiem utt.

Debates ievadīja Stalīna premijas laureate Anna Sakse, kritizējot Latvijas LKJS CK, Izglītības ministriju un citas organizācijas un iestādes, kuru uzdevums sekmēt bērnu literatūras izplaukumu, ka tās šo pienākumu atstāj vienīgi redakciju ziņā, maz tām palīdz. Rakstniekiem runātāja pārmēta paviršību meistarības jautājumos, īpaši spilgtu, pievilcīgu literāro tēlu izveidošanā, tāpat nepietiekamu sadarbību ar pedagogiem. Viņa ierosināja radīt republikā bērnu literatūras centru, kas varētu plānveidīgi kārtot visus bērnu literatūras jautājumus.

Par bērnu un jaunatnes literatūras sasniegumiem un trūkumiem Lietuvā runāja Lietuvas PSR Padomju rakstnieku savienības valdes priekšsēdētājs J. Simkus. Viņš pasvītoja, ka arī bērnu grāmatās rakstniekiem jārisina svarīgi konflikti, jācinās pret pagātnes sārgiem cilvēku apziņā, pret egoistiskām tieksmēm, reliģisko kultu mānīem. Ar mākslas tēliem popularizējot kolektivismu, padomju etiku un morāles principus.

Debatēs vēl runāja rakstnieki Z. Grīva, Stalīna premijas laureats A. Grigulis, V. Berce, P. Sils, V. Brankis, Latvijas Valsts izdevniecības darbinieki — direktors P. Bauģis, redakcijas vadītāja V. Berkoviča, LK(b)P CK Mākslas un literatūras nodaļas instruktors H. Bendīks, Latvijas LKJS CK sekretare A. Lazdiņa, no Vecāko pionieru vadītāju skolas V. Poga un L. Sēja, no laikraksta «Pionieris» redakcijas V. Stāunis u. citi.

Apspriedes vadītājs RS valdes atbildīgais sekretars V. Lukss, rezumējot referātos un debatēs izteiktās domas, norādīja, ka sanāksme atklājusi un izvirzījusi veselu virkni svarīgu problēmu, kurām Rakstnieku savienībā un tās izdevumiem — «Karogam» un «Literatūrai un Mākslai» — turpmāk jāveikti centrālā uzmanība.

Izeils padomju mākslinieks

Sakarā ar B. Kustodijeva nāves dienas 25 gadu atceri

26. maijā būs pagājuši 25 gadi kopš Borisa Mihaailoviča Kustodijeva nāves dienas.

Padomju vecākās paaudzes mākslinieku slavenajā plejadē, kas lika pamatus padomju tēlotāji mākslai, B. Kustodijevs iegāma vienu no pirmajām vietām. Viņa dziļi saturīgā māksla atstājusi nozīmīgas pēdas pirmsrevolūcijas un arī padomju laikmeta glezniecības, grafikas un teātra dekoratīvā ietērpā vēsturē.

B. Kustodijevs dzimis 1878. gadā Astrachanā, ražočinu inteliģences ģimenē. Agri zaudējis tēvu, nākamais mākslinieks savas mātes, vienkāršs krievu sievietes enerģisko pūliņu rezultātā, neraugoties uz grūto materiālo stāvokli, guva iespēju attīstīt savas mākslinieciskās dotības vietējā gleznotāja P. Vlasova vadībā. Pavadījis Vlasova skolā trīs gadus, Kustodijevs tik labi iemācījās rīkoties ar zīmuli un otu, ka 1896. gadā sekmīgi izturēja konkursa eksāmenu Pēterpilī Mākslas akadēmijā. Mācīdamies lielā krievu gleznotāja Iļjas Repina darbnīcā, Kustodijevs ne tikvien pilnībā apguva sava slavenā skolotāja jaunrades metodes īpatnības, bet arī mantoja no viņa visvairākāko savā daiļradē — centienus pēc satura bagātības, formas pabeigti-

1897. gadā Kustodijevs debitē ar gleznu «Dumplis pret bajāriem vecajā Krievijā», kurā pārliecinoši liek sajūt tautas masu grību, kas stichiski sacēlušas pret saviem ekspluatatoriem. Neraugoties uz vispārējo ievēroību un panākumiem, Kustodijevs tomēr nenoslēdzas vēsturisko kompozīciju šaurajā lokā. Viņa talants šajā laikā posmā visvairāk atklājas portretu darināšanā. Sajos gados meistariski uzgleznotie portreti «Varfolomejs», «Matē», «Bilibins» u. c. saistīti skatītāju uzmanību ne vien Akadēmijas izstādēs, bet izpelnījās atzinību arī vairākās starptautiskās izstādēs. Modeļa ietūģīga izstādēšana, prasme saskatīt tajā visraksturīgāko, teicamā gleznošanas tehnika dod iespēju Kustodijevam sasniegt augstu meistarības pakāpi šajā nozarē. I. Repins uzalcina jauno talantīgo mākslinieku piedalīties Valsts padomes locekļu lielā grupas portreta darināšanā. Repina gleznošanas veida lieliskais pazinējs Kustodijevs patstāvīgi glezno visu kreiso daļu šim deviņpadsmitā gadsimta sākuma pasaules glezniecības vēsturē neredzētajam darbam. Vītes, Bobrikova, Ignatjeva, Mansurova un Polovceva portreti, kurus šajā gleznā Kustodijevs darinājis patstāvīgi, mākslinieciskās meistarības un psiholoģiskā noteltojuma spēka ziņā sasniedz tikpat augstu līmeni kā Repina šedevrs tajā pašā gleznā — Pobodonoseva portrets. Kustodijevam, tāpat kā Repinam, izdevies aiz ārējā spožuma atsegt un parādīt cariskās Krievijas likteņu noteicēju varas kāri, gara tukšību.

Līdztekus darbam pie gleznas «Valsts padomes sēde» Kustodijevs patstiprināti strādā pie sava diplomdarba — gleznas «Tirgus», par kuru 1903. gadā viņam piešķir mākslinieka gradu un ārzemju komandējumu. Apceļojis Spāniju, Franciju un Itāliju, viņš 1904. gadā atgriežas Krievijā un pilnīgi nododas dziļi temilētajai mākslai. Portreti un glezna «No baznīcas», ko viņš darina pēc pārbrūkšanas no ārzemēm, kļūst par spilgtu jo spilgtu apliecinājumu tam, ka Kustodijevs ir savdabīgs un ietūģīgs gleznotājs ar savu īpatnēju gleznošanas stilu.

1905. gada revolūcijas vēsturiskie notikumi, kas savilpoja visu zemi, ietekmēja arī Kustodijeva daiļradi. Kopā ar tā laika progresīvo mākslinieku grupu, kurā ietilpa Serovs, J. Lansere, Dobužinskis, Bilibins, viņš rosīgi piedalījās toreiz klajā laisto labāko žurnālu «Zupel» («Bubulis») un «Adskaja počta» («Elles pasts») darbā, ievieļojot tajos savus kodīgos politiskos šaržus par galma kļīki, ko viņš bija lieliski iepazinis un visos sīkumos izstudējis tajās dienās, kad strādāja pie gleznas «Valsts padomes sēde».

Pirmās krievu revolūcijas sakāve un Stolipina reakcija, kas iestājās pēc tam, izraisīja idejsku saimuru revolūcijas līdzskrējēju vidū. Ietilpams šajā nomenē, Kustodijevs ļaunās vispārējā strāvē, kas valdīja inteliģences vidū, un, aizrāvēs ar krievu primitivizēto tautiskumu, izmaina savos vēlākajos darbos ne vien tematiku, bet arī gleznošanas veidu, pievērsdamies dekoratīvismam. Izmantodams primitivizēta tautiskuma ārējos panēmienus un formas, gleznotājs tomēr joprojām paliek realistiskajās pozīcijās, ko apliecina visi viņa nākamie darbi. Divu revolūciju starplūkā radītā Kustodijeva gleznu sērija par Krievijas provinces tematiem savaldzināja skatītājus ar mākslinieka apbrīnojami asredzīgo iedziļināšanos krievu sadzīvē, ar kolorīta spilgtumu un tēlojuma lielo patiesīgu. Kustodijeva gleznas, kurās parādīti krievu tirgoņi sadzīvē, paliks vienmēr par klasiskiem paraugiem krievu mākslas vēsturē ar spēcīgi izteikto tipiskumu (līdzās A. Ostrovska lūgām), kā arī tajās ietvertā gara spirtuma dēļ.

Līdztekus sadzīves gleznu radīšanai Kustodijevs daudz laika veltīja teātrim. Viņš devis skatuvisko ietērpu vairāk nekā divdesmit uzvedumiem, daļa no kuriem līdz pat šim laikam ir mūsu teātru lepnums: «Cara ligava», «Pazuchina nāve», «Negals». Ne mazumu enerģijas Kustodijevs veltījis arī grāmatu ilustrēšanai. Viņa realistiskie zīmējumi krievu klasiku Puškina, Nekrasova, Leskova, Turgeņeva darbiem ir izcili grāmatu grafikas paraugi, kas ļoti uzskatāmi, patiesīgi atklāj ilustrējamā darba saturu.

Pēc Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas Kustodijevs ir viens no pirmajiem māksliniekiem, kas ar visu savu daiļradi pilnīgi un nedalīti sāk kalpot darba tautai. Kaut gan smaga slimība viņu piekalusi pie gultas, Kustodijevs darina lielu skaitu sīku dekoratīvā ietērpā izveidošanai revolucionārajos svētkos, kā arī dekoratīvu izgatavošanai vairākiem teātra uzvedumiem, strādā pie jaunām gleznām: «Stepans Razins», «Boļševiks», «Svētki par godu Kominternes II Kongresam Uricka laukumā», «Nakts svētki virs Nevas», vāc materiālus gleznai «Vadoņa nāve». Visos minētajos darbos mākslinieks parāda spožu gleznošanas tehniku un dziļi atklāj iecerēto sīžetu.

Kustodijeva darbība mākslā pēc Oktobra revolūcijas ir dziļi pamācošams arī tajā ziņā, ka, neraugoties uz smago slimību, kas viņu bija piemēklējusi, Kustodijevs neieslēdzās estētisma šaurajos ietvaros (kaut gan viņam kā grupas «Mir iskvstva» loceklim bija cieša saskare ar to), bet, godīgi reaģējot uz mūsu īstenības dzīvājam parādībām, atsaucās tām ar visu savu daiļradi.

A. Egļits

ŠONEDĒL

Sodien Kultūras un atpūtas parkā Filharmonijas estrādes orķestra koncerts. Sākums plkst. 15.

Ākademiskajā Dramas teātrī Afīnogenova lugas «Mašēnka» pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

26. maijā ZA konferencē zālē, Komunālā ielā 4, Latvijas PSR izglītības ministra, ZA korespondētājocekļa V. Samsona lekcija «Būtisku pretīskību pārvarēšana starp fizisko un garīgo darbu pārejas periodā no socialisma uz komunismu». Sākums plkst. 18.15.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

Mākslas darbinieku namā Filharmonijas estrādes orķestra atskailes koncerts. Sākums plkst. 20.

27. maijā Mākslas darbinieku namā Latvijas PSR Valsts mākslinieciskā ansambļa dibināšanas 10 gadu atceres vakars. Koncerts. Sākums plkst. 20.

29. maijā Mākslas darbinieku namā Ludmila Rjabova un Toviņa Lifska radošā darba vakars. Sākums plkst. 20.

30. maijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

31. maijā Apgabala virsnieku namā Aizkarpātu ukraiņu tautas kora koncerts. Sākums plkst. 20.30.